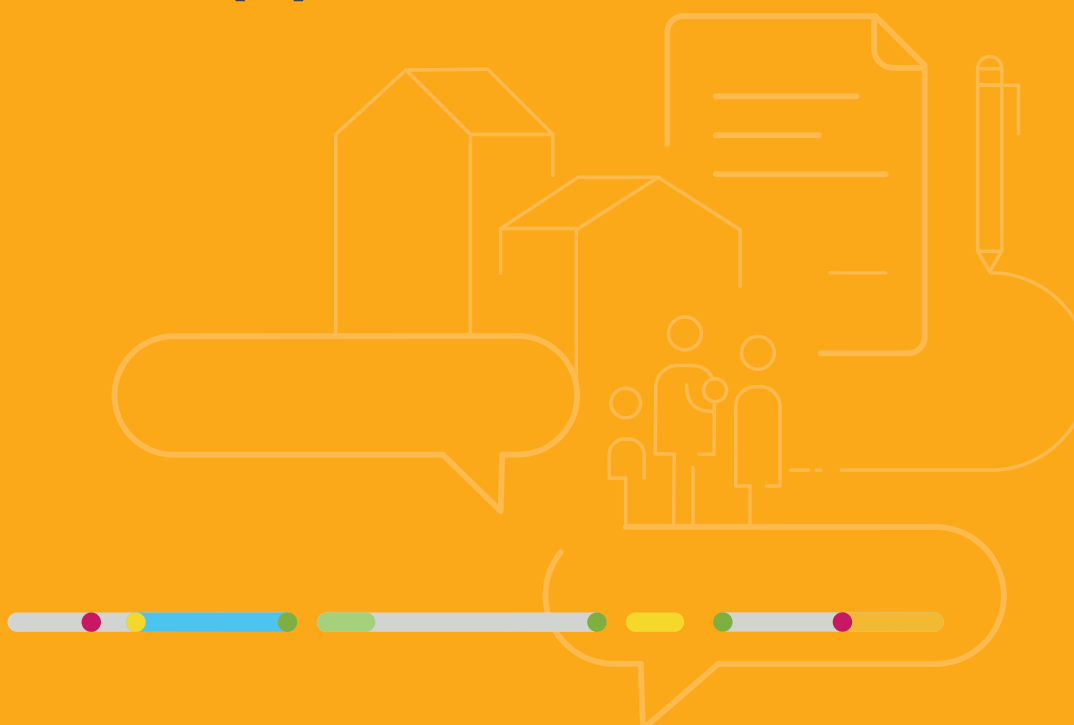

Giedrė Blažytė

PABĖGĖLIŲ INTEGRACIJA
EUROPOJE – ATSAKINGAS
POŽIŪRIS:
**NACIONALINIO
INTEGRACIJOS VERTINIMO
MECHANIZMO (NIEM)
PROJEKTO NACIONALINĖ
ATASKAITA (II)**

Turinys

Ivadas	1
1. Tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos politika ir jos įgyvendinimo rodikliai	10
1.1. Integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus	10
1.2. Leidimai gyventi šalyje	14
1.3. Šeimos susijungimas	19
1.4. Pilietybė	24
1.5. Būstas	28
1.6. Užimtumas	35
1.7. Profesinis mokymas	42
1.8. Sveikatos apsauga	48
1.9. Socialinė apsauga	54
1.10. Švietimas	60
1.11. Kalbos mokymas(is) ir visuomenės pažinimas / socialinis orientavimas	66
1.12. Ryšių stiprinimas	71
IŠVADOS	75
REKOMENDACIJOS	77
ŠALTINIAI	79

Išvadas

Prieglobsčio suteikimo procedūra Lietuvoje įgyvendinama nuo 1997 m., kai ratifikavus Ženevos konvenciją (Jungtinių Tautų Konvencija dėl pabėgėlių statuso, 1951) ir jos Protokolą (1967) įsigaliojo įstatymas „Dėl pabėgėlių statuso“ (galiojo iki 2004 m. balandžio 30 d., kai buvo pakeistas Lietuvos Respublikos (LR) įstatymu „Dėl užsieniečių teisinės padėties“). Nuo 2015 m. Lietuva prisijungė prie kitų Europos Sąjungos (ES) valstybių ir pradėjo įgyvendinti užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, perkėlimo į LR programą. Iki 2019 m. spalio 31 d. Lietuva buvo įsipareigojusi perkelti 1077 asmenis, tačiau 2019 m. spalio 23 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą pavėlinti galutinį pabėgėlių perkėlimo terminą iki 2021 m. birželio 30 d.¹

2015–2019 m. buvo gauti 2385 prašymai suteikti prieglobstį Lietuvoje² (žr. 1 pav.). Daugiausiai prieglobsčio prašymų pateikė Tadžikistano (2018 m.), Sirijos (2016 ir 2017 m.) bei Ukrainos (2015 m.) piliečiai. Prieglobsčio prašytojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes atskleidžia, kad dažniausiai tai jauni, 18–34 metų, asmenys (36 proc. visų prieglobsčio prašytojų). Prašymus suteikti prieglobstį LR dažniau pateikia vyrai nei moterys – 2018 m. vyrai sudarė 65 proc. visų prieglobsčio prašytojų. 2018 metų duomenimis, tik Sirijos ir Afganistano piliečių prieglobsčių prašytojų vyrų ir moterų skaičius buvo lygus.³

Aptariamam laikotarpiui 864 asmenims suteiktas pabėgėlio statusas, 127 užsieniečiams – papildoma apsauga⁴ (žr. 1 pav.). 2015 m. pabėgėlio statusas dažniausiai buvo suteikiamas Rusijos Federacijos, o papildoma apsauga –

¹ Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 22 d. nutarimo Nr. 628 „Dėl užsieniečių perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“ pakeitimo“, 2019 m. spalio 23 d. Nr. 1058. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/86b27840f6fe11e99681cd81dcdca52c>.

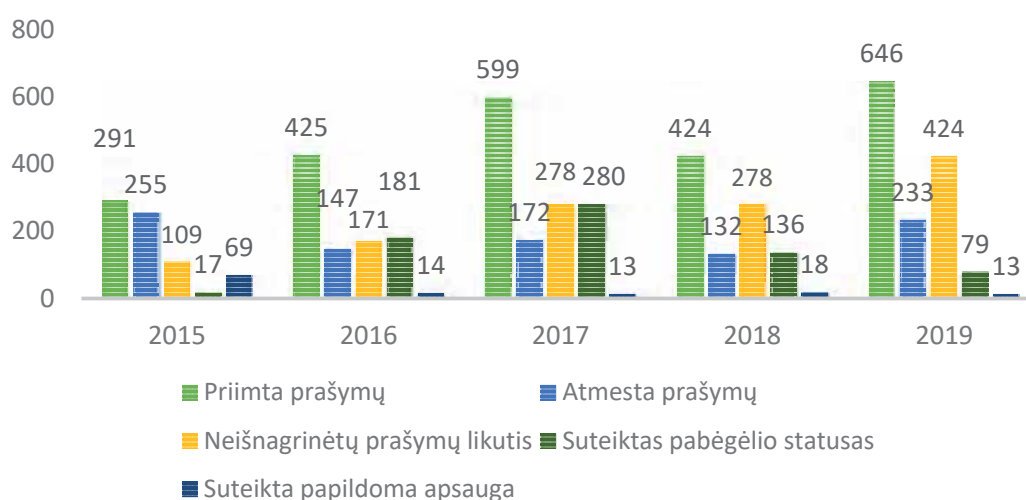
² Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius. Prieglobstis Lietuvoje 2015, 2016, 2017 ir 2018 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1>; Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius (2019). Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2019 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Statistika/Prieglobstis/Statistika%202016-2018/2019/2019%20METIN%C4%96.pdf>.

³ Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius (2019). Prieglobstis Lietuvoje 2018 metais. Prieiga per internetą: http://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Statistika/Prieglobstis/Metin%C4%97s%20ataskaitos/Ataskaita_2018%20m.pdf

⁴ Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius. Prieglobstis Lietuvoje 2015, 2016, 2017 ir 2018 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1>; Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius (2019). Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2019 m. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Statistika/Prieglobstis/Statistika%202016-2018/2019/2019%20METIN%C4%96.pdf>.

Ukrainos piliečiams. Nuo 2016 m. pabėgėlio statusas dažniausiai suteiktas Sirijos piliečiams (2016–2018 m. laikotarpiu 70 proc. visų teigiamų sprendimų dėl pabėgėlio statuso suteikimo).⁵ Papildoma apsauga dažniausiai suteikta Sirijos (2016 m.), Eritrėjos (2017 m.) ir Afganistano (2018 m.) piliečiams.

1 pav. Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus

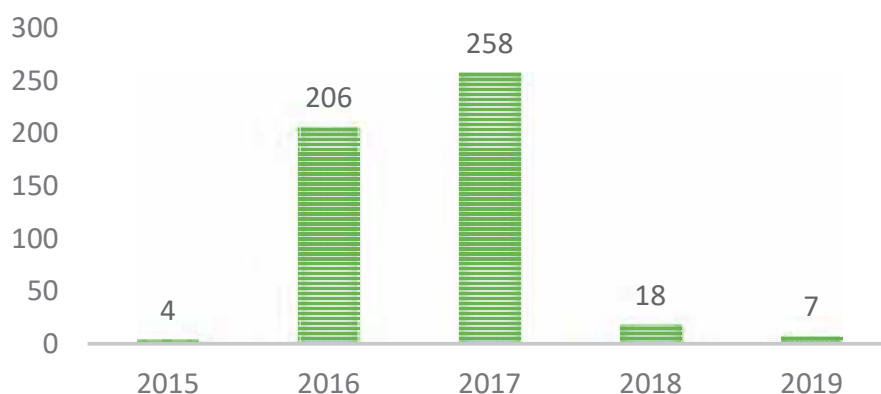

Dauguma į šalį atvykusių sirų yra prieglobsčio prašytojai, perkelti į Lietuvą, vykdant LR Vyriausybės nutarimą „Dėl užsieniečių perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“. 2016–2018 m. Sirijos piliečiai sudarė 82 proc. visų į šalį iš Italijos, Graikijos ir Turkijos perkeltų prieglobsčio prašytojų. Iš viso nuo 2015 m. į Lietuvą buvo perkelti 493 prieglobsčio prašytojai⁶ (žr. 2 pav.)

⁵ Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius (2019). Prieglobstis Lietuvoje 2018 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1>.

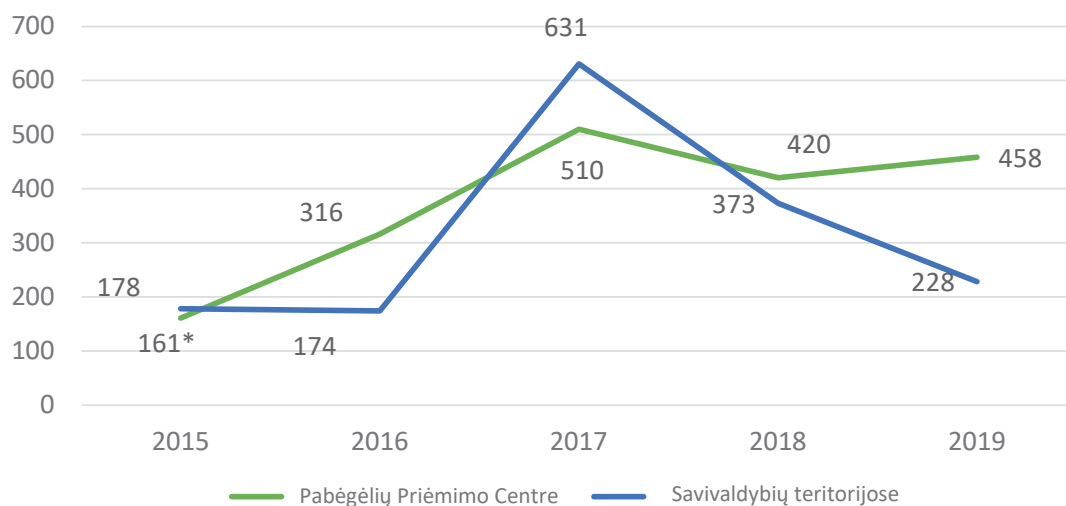
⁶ Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius. Prieglobstis Lietuvoje 2015, 2016, 2017 ir 2018 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1>; Migracijos departamentas. Pagrindiniai migracijos rodikliai Lietuvos Respublikoje (išankstiniai duomenys). Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/pagrindiniai-migracijos-rodikliai-lietuvos-respublikoje>.

2 pav. Prieglobsčio prašytojai, perkelti į Lietuvos Respubliką

2015–2019 m. laikotarpiu socialinės integracijos programoje Pabėgėlių priėmimo centre dalyvavo 1865 užsieniečiai (žr. 3 pav.), kurie dažniausiai buvo Sirijos (623), Tadžikistano (261) ir Ukrainos (198) piliečiai. Šiuo laikotarpiu socialinės integracijos programoje savivaldybių teritorijose dalyvavo 1584 užsieniečiai (žr. 3 pav.), kurie dažniausiai buvo Sirijos (483), Ukrainos (380) ir Rusijos (186) piliečiai.

3 pav. Užsieniečiai, dalyvavę socialinės integracijos programoje⁷

* Neįtraukti 83 lietuvių kilmės asmenys, perkelti iš Ukrainos

⁷ Migracijos departamentas (2020). Migracijos metraštis 2019 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/migracijos-metrasciai>.

Ši projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (*National Integration Evaluation Mechanism* – NIEM) nacionalinė ataskaita yra tęstinė, skirta tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos politikos ir su jos įgyvendinimu susijusių rodiklių pokyčiams 2017 m. birželio–2019 m. balandžio mėn. laikotarpiu apžvelgti. Duomenys yra lyginami su pirmojo (pradinio) vertinimo, įgyvendinto 2016 m.–2017 m. birželio mėn.⁸, rezultatais. Ataskaitoje taip pat pristatoma, kaip kai kurios integracijos praktikos įgyvendinamos kitose trijose Baltijos jūros regionui priklausančiose šalyse – Latvijoje, Lenkijoje ir Švedijoje.

Tyrimo metu buvo vertinama prieglobsčio gavėjų LR integracijos politikos ir jos įgyvendinimo teisinių ir politikos⁹ bei įgyvendinimo¹⁰ rodiklių apžvalga, kuri apima integracijos politikos įgyvendinimo, teisės gyventi šalyje, šeimos susijungimo, pilietybės, būsto, užimtumo, profesinio mokymo, sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos, švietimo, kalbų mokymo(si) ir visuomenės pažinimo / socialinės orientacijos bei ryšių stiprinimo sritis. Rezultatai vertinami nuo 0 iki 100 taškų ir atskleidžia mažiau ar daugiau palankiai įgyvendinamas integracijos sritis.

NIEM pradinio ir tęstinio vertinimo rezultatai rodo, kad Lietuva turi tinkamą ir pakankamai gerą teisinę prieglobsčio gavėjų integracijos bazę (teisiniai rodikliai), tačiau vis dar susiduria su sunkumais įgyvendindama integracijos politines priemones (politikos rodikliai); daugiausiai iššūkių kyla įgyvendinant strateginius (ilgalaikės) prieglobsčio gavėjų integracijos tikslus (įgyvendinimo / koordinavimo rodikliai). Taip pat pastebima, kad nors ir nežymiai, bet papildomą apsaugą šalyje turintys asmenys vis dar išlieka labiau pažeidžiamoje padėtyje nei pabėgėlio statusą gavę asmenys.

Prieglobsčio gavėjų integracijos teisinės bazės reguliavimas Lietuvoje yra vertinamas palankiai pabėgėlio statusą turinčių asmenų atžvilgiu (81 taškas iš 100) ir kiek mažiau – papildomą apsaugą turinčių asmenų atžvilgiu (74.7 iš 100) (žr. 4 pav.). Tiriamu laikotarpiu teisinių rodiklių vertinimas beveik nepakito, o

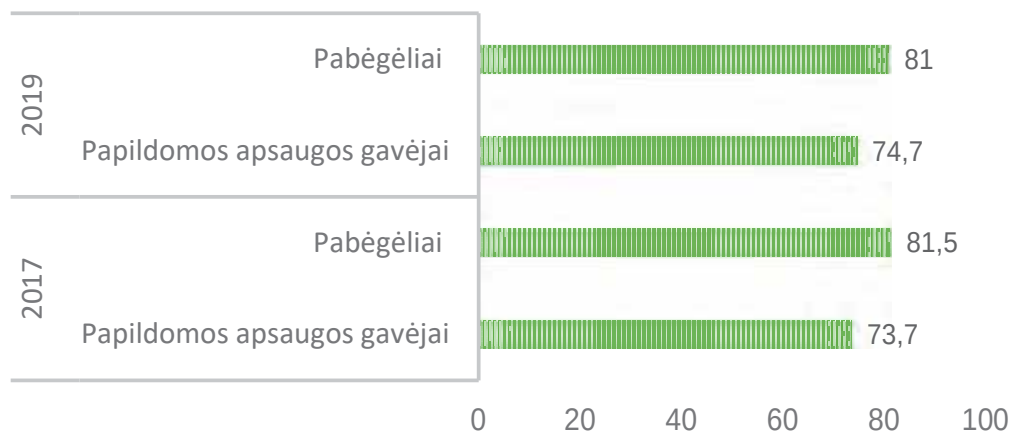
⁸ Pradinio vertinimo ataskaita yra prieinama čia (žr. *National Reports 2018*). Prieiga per internetą: <http://www.forintegration.eu/pl/pub>.

⁹ Teisiniais ir politikos rodikliais siekiama įvertinti, ar egzistuoja įstatymai ir politinės priemonės, reikalingos integracijos principams įgyvendinti.

¹⁰ Įgyvendinimo rodikliais tikrinama, ar vyriausybė pakankamai investavo į infrastruktūrą, reikalingą politikos priemonėms ir integracijos paslaugoms, teikiamoms kartu su partneriais, įgyvendinti, taip pat, ar pakankami šioms priemonėms skiriami finansiniai resursai. Šiais rodikliais vertinamas ir tarptautinės apsaugos gavėjų bei priimančiosios visuomenės vaidmuo integracijos politikos ir jos įgyvendinimo procesuose.

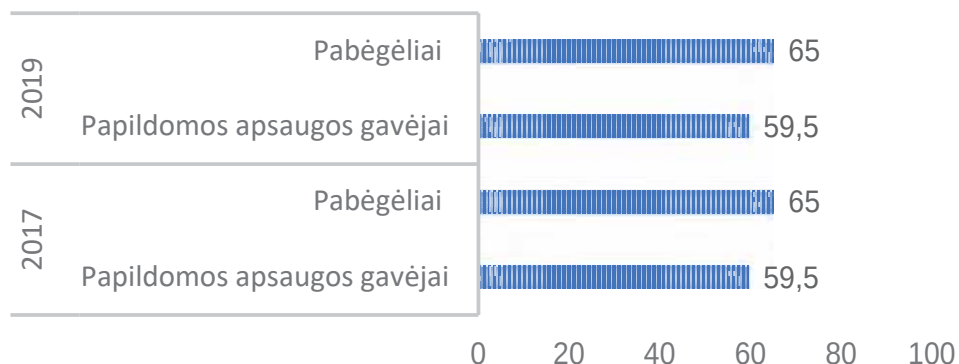
nežymų vertinimo skirtumą lėmė patikslintas ankstesnio tyrimo etapo duomenų vertinimas.

4 pav. Teisiniai rodikliai

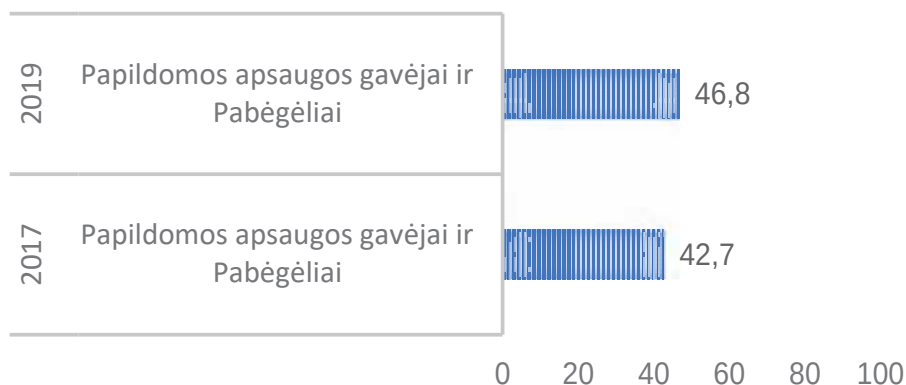

Šalyje įgyvendinamos politinės priemonės ir priimti nutarimai, kurie reikalingi kaip parama prieglobsčio gavėjų integracijos procesams įvairiose srityse, vertinami vidutiniškai. Apžvelgiant teisinės integracijos sritis (leidimo gyventi šalyje, šeimos susijungimo, pilietybės) analizuojamu laikotarpiu pokyčių neužfiksuota (pabėgėlio statusas – 65 iš 100; papildoma apsauga – 59.5 iš 100) (žr. 5 pav.), tuo tarpu politikos rodikliai, apimantys sociokultūrinės integracijos sritį, nežymiai išaugo (žr. 6 pav.).

5 pav. Politikos rodikliai (teisinė integracija)

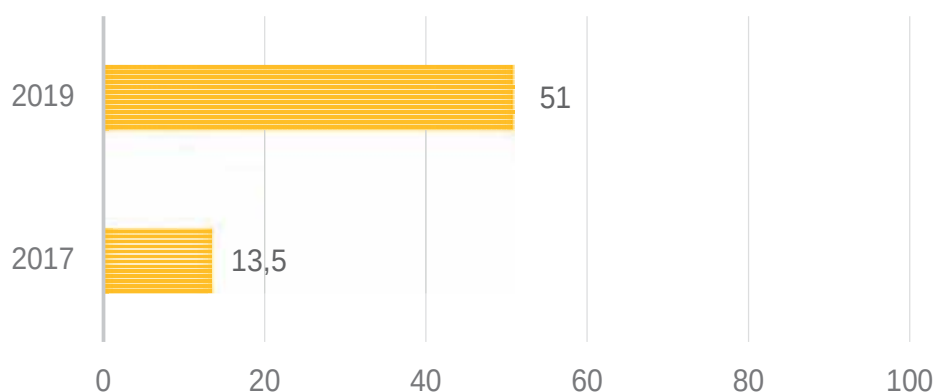

6 pav. Politikos rodikliai (sociokultūrinė integracija)

Daugiausiai trūkumų, kaip ir ankstesnio vertinimo laikotarpiu, pastebima analizuojant strateginius (ilgalaikės integracijos) prieglobsčio gavėjų integracijos tikslus, kurie apima tiek strateginius integracijos planus, tiek atsakingų institucijų bendradarbiavimą bei priimančiosios visuomenės į(si)traukimą į prieglobsčio gavėjų integracijos procesus. Įgyvendinimo rodikliai vertinami kaip vidutiniai (51 iš 100), tačiau reikia paminėti, kad būtent šioje srityje įvyko didžiausias pokytis, lyginant su praėjusio etapo vertinimu (žr. 7 pav.).

7 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Kaip rodo NIEM projekto tęstinio vertinimo keturiolikoje projekte dalyvaujančių Europos Sąjungos (ES) valstybių narių rezultatai, Lietuvoje įgyvendinama prieglobsčio politika ir prieglobsčio gavėjų integracija yra būdinga Rytų–Centrinės Europos šalių kontekstui. Lietuva, kaip ir Latvija, Lenkija bei Čekija, turi gana nedidelę prieglobsčio sistemos įgyvendinimo patirtį; šios šalys pasiekia palyginti mažas tarptautinės apsaugos gavėjų skaičius; jose taip pat pastebimas į ilgalaikę integraciją orientuotos sistemos trūkumas; ES parama ir teisinės nuostatos dažnai yra esminės vystant ir įgyvendinant integracijos politiką.¹¹

¹¹ Wolffhardt, A., Conte, C. and Huddleston, Th. (2020). The European benchmark for refugee integration: a comparative analysis of the National Integration Evaluation Mechanism in 14 EU countries. Evaluation 1: Comprehensive report. Prieiga per internetą: <http://www.forintegration.eu/pl/pub>.

1. Tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos politika ir jos įgyvendinimo rodikliai

1.1. Integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus

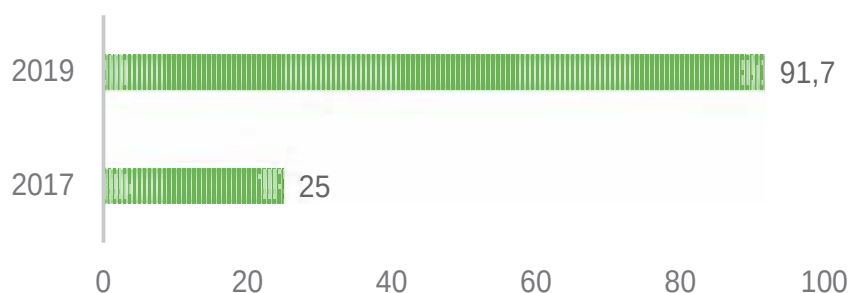
Vertinti rodikliai

- Nacionalinė tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos strategija
- Įsipareigojimai ir bendradarbiavimas įgyvendinant nacionalinę strategiją
- Prieglobsčio gavėjų integracijos politikos stebėjimas ir vertinimas

Prieglobsčio gavėjų integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus buvo viena prasčiausiai pirmojo (pradinio) vertinimo etapo metu įvertintų sričių. Tai lėmė aplinkybės, kad Lietuvoje nepriimta nacionalinė strategija, kuri apimtų įvairius tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimus bei numatytų valstybinį finansavimą integracijos priemonėms įgyvendinti.

Taip pat kritiškai buvo vertinama, kad Lietuvoje nėra įgyvendinami tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos politikos ir jos įgyvendinimo stebėjimas ir vertinimas. Lyginant su pirmuoju (pradiniu) vertinimu, tęstinio vertinimo rezultatai šioje srityje rodo reikšmingus pokyčius. Dabartinis prieglobsčio gavėjų integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus yra vertinamas 91,7 taškų iš 100 (2017 m. – 25 taškai) (žr. 8 pav.).

8 pav. Integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus (įgyvendinimo rodikliai)

Reikšmingiems pokyčiams įtakos turėjo 2018 m. gruodžio 21 d. priimtas „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų planas“¹² (toliau – Veiksmų planas), kurio tikslas – tobulinti užsieniečių integravimo įgyvendinimą ir užtikrinti sėkmingą jų integraciją į visuomenę. *Užsieniečio* sąvoka Veiksmų plane apima ir prieglobsčio gavėjus bei jų šeimos narius, atvykusius į Lietuvą šeimos susijungimo pagrindu.

Teigiamą *‘integracijos priemonių įtraukimas į politinius dokumentus’* srities vertinimo pokytį lėmė du aspektai. Visų pirma, įtakos turėjo pats Veiksmų plano priėmimas. Reikėtų pastebėti, kad šis Veiksmų planas nėra strateginis dokumentas, tačiau jame numatytos priemonės atitiko prieglobsčio gavėjų *‘integracijos priemonių įtraukimo į politinius dokumentus’* srities vertinimo kriterijus, tad jis buvo vertinamas kaip nacionalinė prieglobsčio gavėjų integracijos strategija.

Antra, teigiamą pokytį vertinimui turėjo aplinkybė, kad Veiksmų plane yra numatyti veiksmai, susiję su prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimu. Tokius veiksmus apibrėžia trys Veiksmų plano uždaviniai, kuriais numatoma „vykdyti užsieniečių integracijos procesų ir politikos įgyvendinimo stebėseną bei tyrimus“ (12 uždavinys); siekiant tobulinti PMIF projektų įgyvendinimą organizuoti suinteresuotų šalių grupes (3.3 uždavinys), taip pat „reguliariai organizuoti užsieniečių integracijos įgyvendinimo klausimams spręsti skirtus posėdžius“ (3.2 uždavinys). Nuoseklaus ir tęstinio prieglobsčio gavėjų integracijos priemonių įgyvendinimo bei integracijos procesų stebėsenos mechanizmų trūkumas pirmajame (pradiniame) tyrimo etape buvo įvardytas kaip vienas didžiausių prieglobsčio gavėjų integracijos politikos trūkumų, o minėtų uždavinių įgyvendinimas šią spragą panaikintų.

Siekiant išlaikyti tokį aukštą *‘integracijos priemonių įtraukimo į politinius dokumentus’* srities vertinimą, aktualus išlieka Veiksmų plane numatytų priemonių praktinis įgyvendinimas bei strateginis valstybės požiūris, orientuotas į (ilgalaiškės) integracijos priemones. Be to, valstybės biudžeto lėšos, skirtos šio Veiksmų plano tikslams, uždaviniams ir priemonėms įgyvendinti, sudaro tik nedidelę dalį numatyto finansavimo, o didžiausiai planuojami asignavimai yra iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF) lėšų. Tad praktinis prieglobsčio gavėjų integracijos įgyvendinimas išlieka fragmentiškas, o

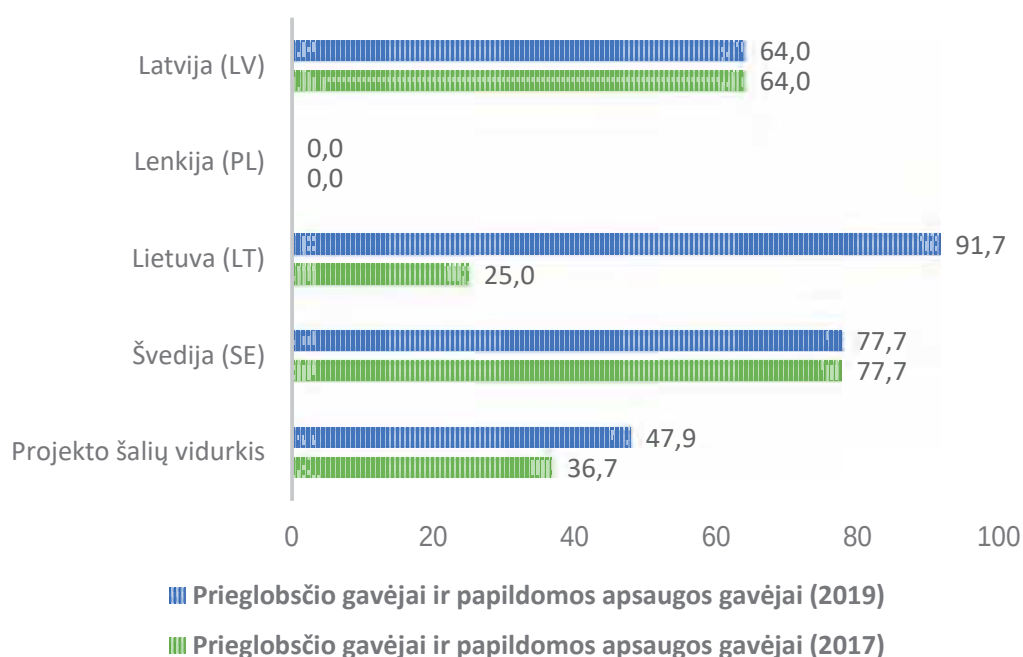
¹² LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“, 2018 m. gruodžio 21 d. Nr. A1-755. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/31d148100a1911e98a758703636ea610?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=e27a4cd7-4ffa-4784-ba08-210980bd79ec&fbclid=IwAR1NSNs7gcW7ecN2juis0SaYJhRKQIDcpdIIRCd-Ba6lfjPUbcFyjqCcn0>.

dėl to, kad įvairios integracijos priemonės įgyvendinamos projektais, negali būti užtikrintas jų tęstinumas.

Reikia pastebėti, kad nors Veiksmų plane yra numatyti užsieniečių integracijos procesų ir politikos įgyvendinimo stebėsenai bei tyrimai, tačiau paties Plano ir jame nusakytų priemonių įgyvendinimo vertinimas nėra atliktas. Taip pat aktualus išlieka Veiksmų plane numatytų tikslų, uždavinių ir priemonių integravimas ne tik į svarbiausius su tarptautinės apsaugos gavėjų ir užsieniečių integracija, bet apskritai į su švietimu, užimtumu, būstu, profesiniu švietimu, sveikatos apsauga, socialine apsauga susijusius politinius dokumentus ir programas.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS¹³

9 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Analizuojant Baltijos jūros regiono šalių patirtį, tęstinio vertinimo duomenys atskleidžia, kad palankiausiai vertinama Lietuvoje ir Švedijoje taikoma integracijos priemonių įtraukimo į politinius dokumentus praktika. Pagal

¹³ Išsamiau su kitose projekto partnerių šalyse įgyvendinamomis praktikomis galite susipažinti čia: *Wolffhardt, A., Conte, C. and Huddleston, Th. (2020). The European benchmark for refugee integration: a comparative analysis of the National Integration Evaluation Mechanism in 14 EU countries. Evaluation 1: Comprehensive report.* Prieiga per internetą: <https://www.diversitygroup.lt/2020/07/15/the-european-benchmark-for-refugee-integration-evaluation-1-comprehensive-report/>.

vertinamą ne šių šalių atsilieka ir Latvija, tačiau šios šalies priimtoje nacionalinėje strategijoje nėra numatyta valstybės biudžeto lėšų plane numatytoms priemonėms įgyvendinti. Lenkijoje nacionalinė prieglobsčio gavėjų integracijos strategija nėra priimta.

Nacionalinė strategija (2019 m.)¹⁴

Nacionalinėje strategijoje priemonėms įgyvendinti yra numatyta lėšų iš valstybės biudžeto

Integracijos politikos ir jos įgyvendinimo priemonių stebėjimas ir vertinimas (2019 m.)

¹⁴ Pilkame fone pavaizduotos šalys reiškia, kad priemonė yra įgyvendinama iš dalies. Toliau lentelėse pateikiama informacija apie tam tikras integracijos praktikas, taikomas Baltijos jūros regionui priklausančiose šalyse. Šalių eiliškumas išdėstytas pagal abėcėlę, o ne pagal praktikų vertinimą.

1.2. Leidimai gyventi šalyje

Vertinti rodikliai

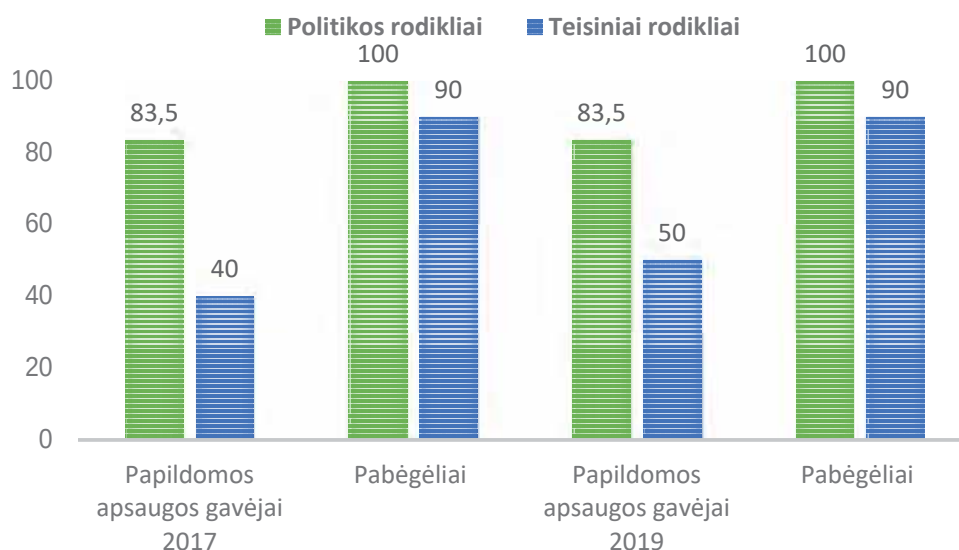
- Leidimų gyventi šalyje tipai ir jų galiojimo trukmė
- Leidimų gyventi šalyje pratęsimas
- Reikalavimai, taikomi siekiantiems leidimo nuolat gyventi šalyje
- Leidimų nuolat gyventi šalyje lengvatos
- Leidimų nuolat gyventi šalyje lengvatos asmenims, priklausantiems pažeidžiamų asmenų grupėms

Lyginant antrojo etapo *‘leidimų gyventi šalyje’* srities vertinimą su pirmojo (pradinio) vertinimo rezultatais, pastebimas nežymus pokytis leidimų gyventi šalyje išdavimo papildomos apsaugos gavėjams teisinio reglamentavimo atžvilgiu (žr. 10 pav.). Tai lėmė aplinkybė, kad atliekant antrojo etapo vertinimą buvo patikslinta informacija, susijusi su leidimų nuolat gyventi šalyje išdavimo papildomos apsaugos gavėjams sąlygomis.

Pagal įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 53 straipsnį, užsieniečiui, kuriam suteikta papildoma apsauga Lietuvoje, suteikiant leidimą nuolat gyventi, kai asmuo be pertraukos šalyje pragyveno pastaruosius penkerius metus, į pragyventą šalyje laikotarpį įskaičiuojama pusė laiko, kuris praėjo nuo prašymo suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, arba visas šis laikas, jeigu jis truko ilgiau nei 18 mėnesių (53 str. 9¹).

Politikos rodiklių, susijusių su administraciniais leidimų gyventi šalyje išdavimo / pratęsimo bei leidimų gyventi išdavimo / pratęsimo rinkliavų klausimais, vertinimas nepasikeitė.

10 pav. Teisė gyventi šalyje (teisiniai ir politikos rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Pabėgėlio statusą gavusiems asmenims išduodamas leidimas nuolat gyventi šalyje.
- Papildomos apsaugos gavėjams yra taikomos supaprastintos sąlygos gauti leidimą nuolat gyventi Lietuvoje (į pragyventą šalyje laikotarpį įskaičiuojama pusė laiko, kuris praėjo nuo prašymo suteikti prieglobstį Lietuvoje, arba visas šis laikas, jeigu jis truko ilgiau nei 18 mėnesių).
- Prieglobsčio gavėjams nėra taikoma mokesčio už leidimo gyventi išdavimo / pratęsimo rinkliava.

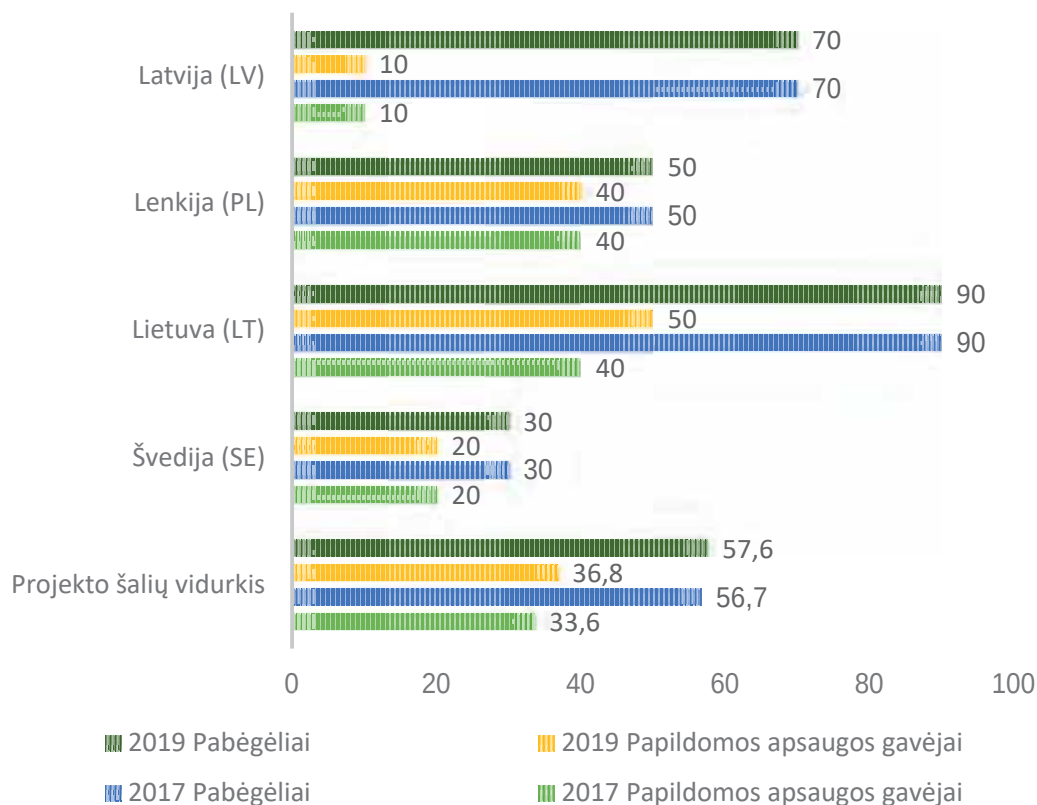
Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Papildomos apsaugos gavėjams leidimas gyventi išduodamas trumpesniai nei trejų metų laikotarpiui ir nesuteikiamas nuolatinio šalies gyventojo statusas.
- Laikotarpis, kai prieglobsčio gavėjų šeimos nariams sudaromos palankesnės sąlygos gauti leidimą gyventi, yra per trumpos. Pagal Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26 str. nuostatas yra numatytas trijų mėnesių terminas, per kurį prieglobsčio gavėjų šeimos nariai, atvykę šeimos susijungimo pagrindu, turi kreiptis dėl leidimo gyventi suteikimo tam, kad nebūtų taikomi 26 str. 1 dalies 2–5 punktai (reikalavimai pateikti sveikatos draudimą; turėti gyvenamąją vietą ir kt.). Jei šeimos nariai kreipiasi dėl leidimo gyventi išdavimo praleidę trijų mėnesių terminą, jiems taikomi bendrieji reikalavimai, o kai kurios sąlygos

(pvz., lėšų, kurių pakaktų pragyventi šalyje, turėjimo) gali būti sunkiai įgyvendinami.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

11 pav. Teisiniai rodikliai

Analizuojant Baltijos jūros regiono šalių patirtį, tęstinio vertinimo duomenys atskleidžia, kad Lietuvoje taikomas leidimų gyventi šalyje teisinis reglamentavimas yra vertinamas palankiausiai. Tai lemia aplinkybės, kad pabėgėlio statusą gavusiems asmenims leidimas gyventi šalyje išduodamas mažiausiai penkeriems metams (Lenkijoje ir Švedijoje – trejiems); papildomos apsaugos gavėjams yra taikomos supaprastintos sąlygos gauti leidimą nuolat gyventi šalyje (į pragyventą laiką šalyje yra įskaičiuojamas laikas, kuris praėjo nuo prašymo suteikti prieglobstį); taip pat teigiamai vertinama aplinkybė, kad užsieniečiai, kurie priklauso pažeidžiamų asmenų grupei (dėl amžiaus ir / arba turimos negalios) ir kuriems remiantis teisės aktais yra nustatyti specialieji poreikiai, atleidžiami nuo valstybinės kalbos ir LR Konstitucijos egzaminų.

Taip pat reikėtų paminėti, kad vertinant politikos rodiklius, Baltijos jūros regionui priklausančių šalių kontekste, prieglobsčio gavėjams mokesčio už leidimo gyventi išdavimo / pratęsimo rinkliava nėra taikoma tik Lietuvoje ir Švedijoje.

Leidimas gyventi šalyje išduodamas mažiausiai 5 metams

Pabėgėliams

Leidimas gyventi šalyje išduodamas mažiausiai 3 metams

Pabėgėliams

Leidimas gyventi šalyje išduodamas mažiau nei 3 metams

Papildomos apsaugos gavėjams

Leidimas nuolat gyventi šalyje išduodamas supaprastintomis sąlygomis

Pabėgėliams

Papildomos apsaugos gavėjams

Leidimas nuolat gyventi šalyje išduodamas supaprastintomis sąlygomis
pažeidžiamai asmenų grupei priklausantiems tarptautinės apsaugos gavėjams

Mokesčio už leidimo gyventi išdavimo / pratęsimo rinkliava

Pabėgėliams

Papildomos apsaugos gavėjams

1.3. Šeimos susijungimas

Šeimos susijungimo vertinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

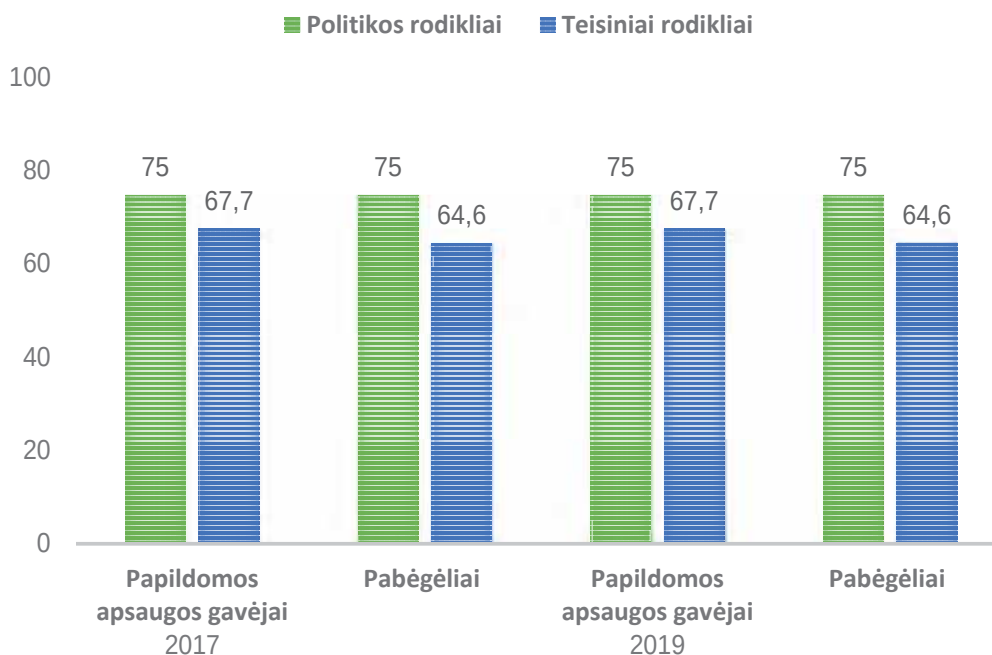
- Šeimos ir šeimos susijungimo sąvoka
- Šeimos ir šeimos narių teisinis statusas
- Šeimos susijungimo sąlygos
- Laikotarpis, kurio metu yra taikomos supaprastintos šeimos susijungimo sąlygos
- DNR / amžiaus testas šeimos ryšiams patvirtinti
- Supaprastintos šeimos susijungimo sąlygos pažeidžiamų asmenų grupei priskiriamiems prieglobsčio gavėjams
- Skubos tvarka atliekamos šeimos susijungimo procedūros trukmė
- Prieglobsčio gavėjų šeimos narių statusas ir jiems išduodamų leidimų gyventi šalyje autonomiškumas
- Galimybės šeimos nariams gauti integracijos paslaugas

Politikos rodikliai

- Šeimos narių paieškos paslaugos
- Mokestis, taikomas šeimos susijungimui

‘Šeimos susijungimo’ teisinių ir politikos rodiklių vertinimas, lyginant su pirmojo etapo vertinimo rezultatais, nepasikeitė. Šeimos susijungimo sąlygos tiek pabėgėlio statuso gavėjams, tiek asmenims, kuriems suteikta papildoma apsauga, yra vertinamos palankiai (žr. 12 pav.).

12 pav. Šeimos susijungimas (teisiniai ir politikos rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Prieglobsčio gavėjų bei į LR teritoriją perkeltų užsieniečių šeimos nariai turi teisę atvykti į šalį šeimos susijungimo pagrindu.
- Prieglobsčio gavėjų šeimos nariai kaip ir asmuo, pas kurį atvykstama, turi vienodas teises gauti integracijos paslaugas.

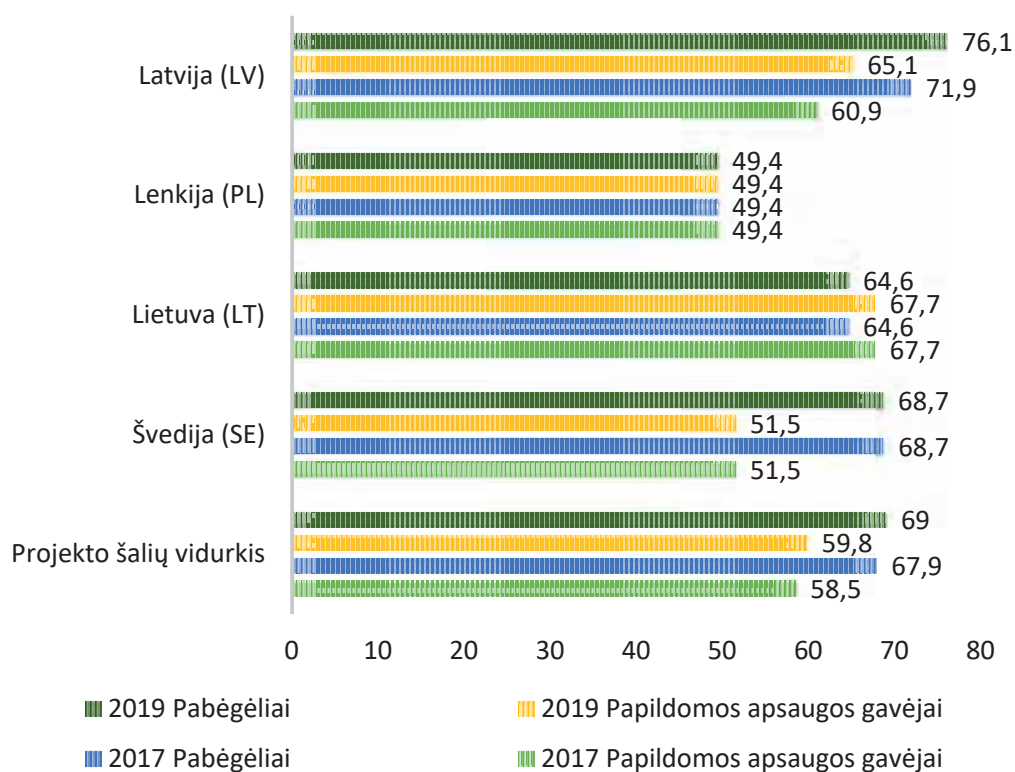
Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Pabėgėlio statusą turinčių užsieniečių ir jų šeimos narių, atvykusių šeimos susijungimo pagrindu, statusas nėra vienodas. Pagal įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pabėgėlio statusą turinčio užsieniečio šeimos nariai (sutuoktinis / partneris) negali pretenduoti į leidimą nuolat gyventi – jiems bendra įstatymų tvarka vieneriems metams išduodamas leidimas gyventi laikinai, vėliau jis keičiamas dvejiems metams. Be to, siekiant šeimos susijungimo, prieglobsčio gavėjams nėra taikomos jokios išimtys pateikiant dokumentus, įrodančius esant šeimos nariu, ir nėra atsižvelgiama į aplinkybę, kad reikalingų dokumentų šeima gali ir neturėti.
- Per trumpas laikotarpis, kurio metu palankesnėmis sąlygomis išduodamas leidimas gyventi prieglobsčio gavėjų šeimos nariams (plačiau žr. 1.2. Leidimai gyventi šalyje).

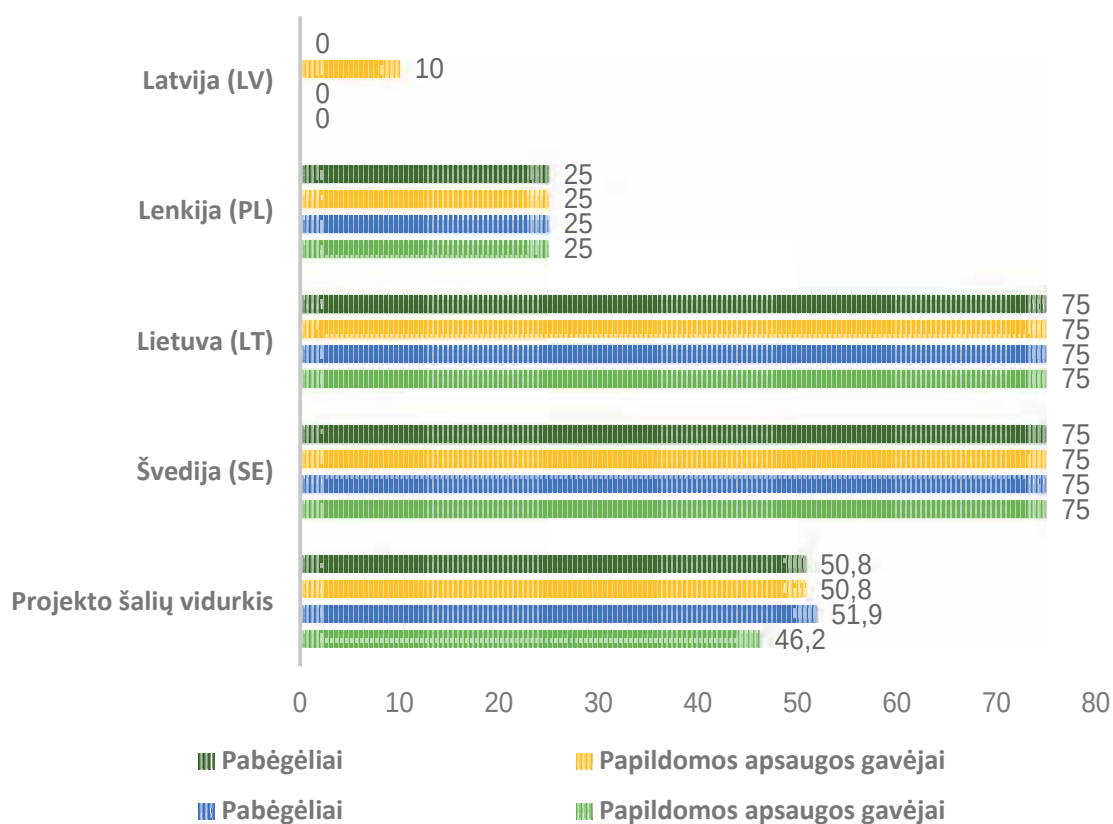
- LR teisės aktai nenumato palengvintų šeimos susijungimo sąlygų prieglobsčio gavėjams, kurie priklauso pažeidžiamų asmenų grupei – jie turi atitikti tuos pačius reikalavimus, kaip visi pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą šalyje gavę asmenys.
- Prieglobsčio gavėjų šeimos narių gaunamas leidimas laikinai gyventi nėra autonomiškas, nepriklausomybė nuo sutuoktinio / -ės teisinio statuso įgyjama tik gavus leidimą nuolat gyventi.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

13 pav. Teisiniai rodikliai

14 pav. Politikos rodikliai

Analizuojant Baltijos jūros regiono šalių patirtį, tęstinio vertinimo duomenys atskleidžia, kad palankiausiai teisiniai rodikliai pabėgėlių atžvilgiu yra vertinami Švedijoje, o papildomos apsaugos gavėjų – Lietuvoje. Tai lėmė jau anksčiau minėta aplinkybė, kad pabėgėlio statusą turinčių užsieniečių šeimos nariai, atvykę gyventi į Lietuvą, negali pretenduoti į leidimą gyventi šalyje nuolat. Tuo tarpu politikos rodikliai tiek Švedijoje, tiek Lietuvoje vertinami vienodai ir yra aukščiausi tarp keturių lyginamų šalių. Tai lėmė aplinkybė, kad tik Lietuvoje ir Švedijoje nėra taikomas šeimos susijungimo mokestis.

Šeimos nariai: nepilnamečiai ir suaugę vaikai, sutuoktinis / partneris ir išlaikytini pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai, kiti šeimos nariai (esant pagrįstoms aplinkybėms)

Šeimos nariai: nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis / partneris ir išlaikytini pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai

Šeimos nariams, norintiems susijungti su tikslo šalyje gyvenančiu prieglobsčio gavėju, nėra taikomas integracijos testas

Šeimos nariams suteikiamas vienodas statusas kaip ir turinčiam pabėgėlio statusą šeimos nariui, pas kurį atvykstama

Šeimos nariai turi vienodas galimybes dalyvauti integracijos programoje kaip ir šeimos narys, pas kurį atvykstama

1.4. Pilietybė

Pilietybės vertinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Supaprastintos sąlygos įgyjant pilietybę natūralizacijos tvarka
- Privalomas gyvenimo šalyje laikotarpis pilietybei įgyti
- Sąlygos pilietybei įgyti natūralizacijos tvarka
- Supaprastintos pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka sąlygos pažeidžiamų asmenų grupei priskiriamiems prieglobsčio gavėjams
- Pilietybės suteikimo sąlygos antrosios kartos prieglobsčio gavėjams
- Skubos tvarka suteikiamos pilietybės natūralizacijos tvarka trukmė

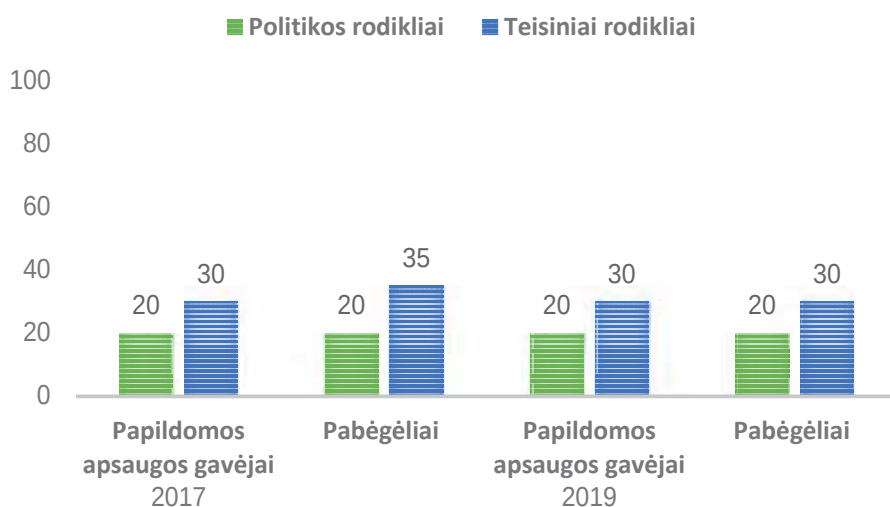
Politikos rodikliai

- Mokestis, taikomas pilietybei įgyti natūralizacijos tvarka

Lyginant antrojo etapo '*Pilietybės*' srities vertinimą su pirmojo (pradinio) vertinimo rezultatais, pastebimas nežymus neigiamas pokytis pabėgėlių pilietybės įgijimo teisinio reglamentavimo atžvilgiu (žr. 15 pav.). Tai lėmė aplinkybė, kad atliekant antrojo etapo vertinimą buvo patikslinta informacija, susijusi su dokumentais, kuriuos turi pateikti užsienietis, norintis įgyti pilietybę natūralizacijos tvarka. Pagal LR pilietybės įstatymą¹⁵, prieglobsčio gavėjams, norintiems įgyti Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos tvarka, nėra numatyta jokių išimčių, išskyrus tai, kad pabėgėlio statusą turintis asmuo gali būti Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis.

¹⁵ LR Seimas (2010). „LR pilietybės įstatymas“ Nr. XI-1196, 2010 m. gruodžio 2 d., galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016 m. liepos 6 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387811>.

15 pav. Pilietybės įgijimas (teisiniai ir politikos rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

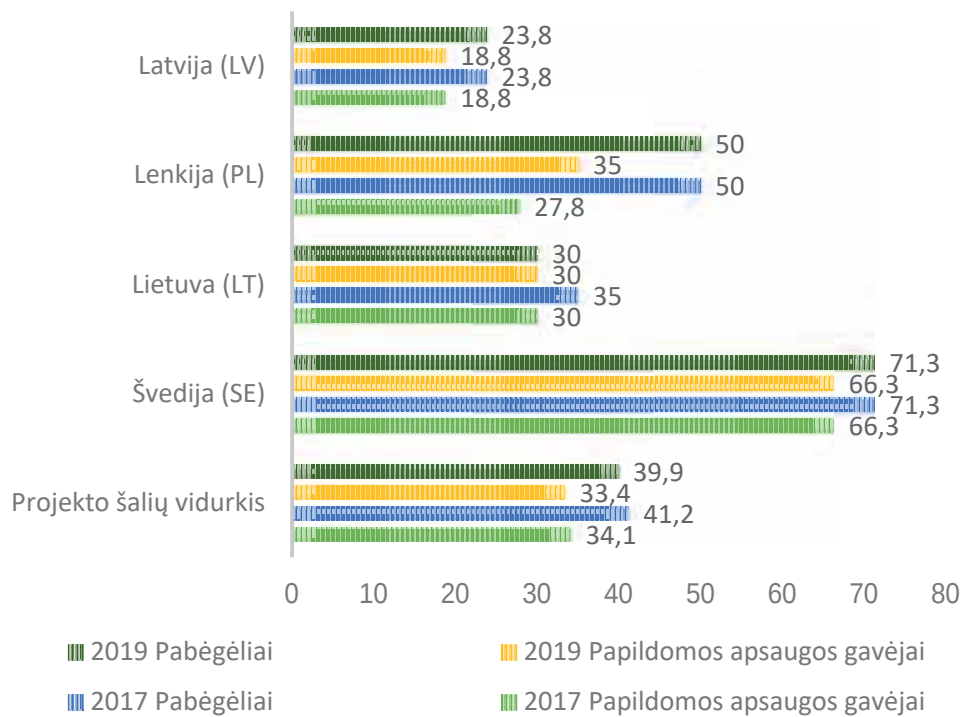
- Įgyjant pilietybę natūralizacijos tvarka užsieniečiams (tiek ne ES piliečiams migrantams, tiek prieglobsčio gavėjams) nėra taikoma sąlyga išlaikyti integracijos testus.
- Išimtyms dėl LR pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka yra daromos asmenims, kuriems sukako 65 metai, ir asmenims, kuriems yra nustatytas didelių ir vidutinių specialiųjų poreikių lygis, bei asmenims, sergantiems sunkiomis lėtinėmis psichinėmis ligomis. Šiems asmenims netaikomas reikalavimas išlaikyti valstybinės kalbos egzaminą ir LR Konstitucijos egzaminą.

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

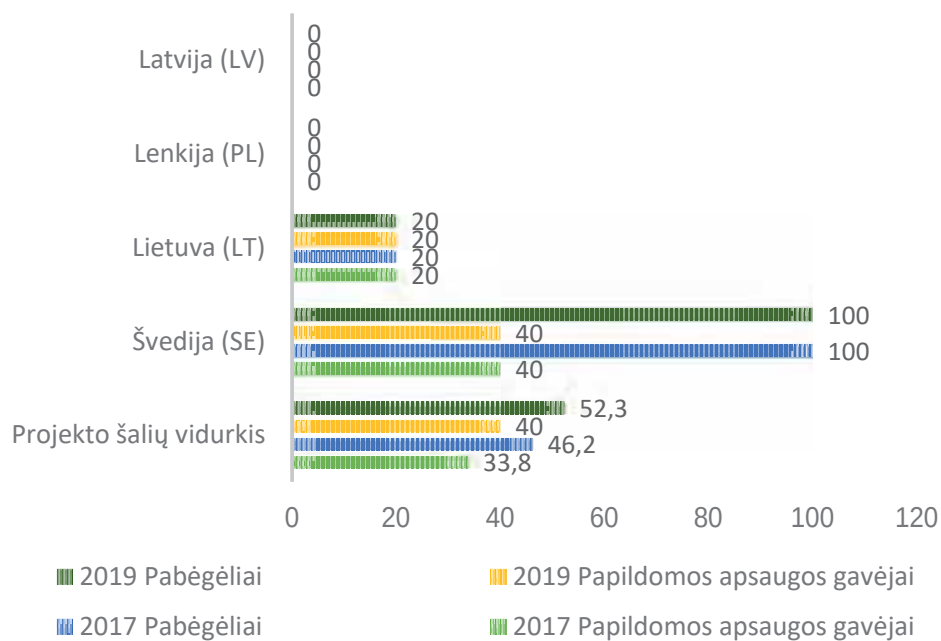
- Prieglobsčio gavėjams nėra taikomos jokios lengvatos LR pilietybei įgyti natūralizacijos tvarka.
- Pilietybės suteikimo sąlygos antrajai prieglobsčio gavėjų kartai – LR pilietybės neįgyja gimdami, taip pat nėra supaprastintų natūralizacijos sąlygų.
- Išimtyms dėl LR pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka netaikomos tokioms pažeidžiamų asmenų grupėms kaip nelydimi nepilnamečiai ir asmenys, kurie patyrė kankinimus, prievartą ar kitokį sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

16 pav. Teisiniai rodikliai

17 pav. Politikos rodikliai

Tęstinio vertinimo duomenys atskleidžia, kad Baltijos jūros regiono šalyse pilietybės suteikimo teisiniai rodikliai yra vertinami palankiau nei politikos rodikliai. Palankiausiai pilietybės suteikimo praktika tiek teisinių, tiek politikos rodiklių atžvilgiu vertinama Švedijoje. Švedijoje prieglobsčio gavėjams, norintiems gauti pilietybę natūralizacijos tvarka, yra taikomos įvairios lengvatos, pvz., nėra reikalaujama įrodyti, kad prieglobsčio gavėjas turi teisėtą pragyvenimo šaltinį, nėra privaloma išlaikyti valstybinės kalbos egzaminą, taip pat yra supaprastinta procedūra tais atvejais, kai nėra galimybės pateikti dokumentų, privalomų pilietybei natūralizacijos tvarka įgyti. Be to, Švedija yra vienintelė Baltijos jūros regiono šalis, kuri automatiškai suteikia pilietybę antrosios kartos prieglobsčio gavėjams (vaikams, gimusiems Švedijoje, arba vaikams iki 18 m. pilietybę suteikiama po trejų metų gyvenimo šalyje be papildomų sąlygų; tokia praktika yra taikoma tik dviejose projekte dalyvaujančiose šalyse – Italijoje ir Švedijoje).

Į laikotarpį, kurį turi būti pragyvenęs asmuo, norintis gauti pilietybę natūralizacijos tvarka, įskaičiuojamas laikas, kuomet buvo laukiama sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo (pabėgėliams ir papildomos apsaugos gavėjams)

Pabėgėliams

Antrajai prieglobsčio gavėjų kartai pilietybę yra suteikiama automatiškai

Išimtyis įgyjant pilietybę natūralizacijos tvarka yra taikomos asmenims, kurie priskiriami tam tikroms pažeidžiamų asmenų grupėms

1.5. Būstas

Būsto vertinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Laisvas judėjimas ir gyvenamosios vietos šalyje pasirinkimas
- Teisė į aprūpinimą būstu ir pašalpą būstui
- Nuosavybės teisės

Tęstinio vertinimo laikotarpiu nepastebėta jokių pokyčių, vertinant teisinius rodiklius būsto politikos prieglobsčio gavėjų atžvilgiu. Dėl labiau apribotų nuosavybės teisių¹⁶ papildomos apsaugos gavėjų teisiniai rodikliai yra žemesni, nei asmenų, Lietuvos Respublikoje turinčių pabėgėlio statusą (žr. 18 pav.).

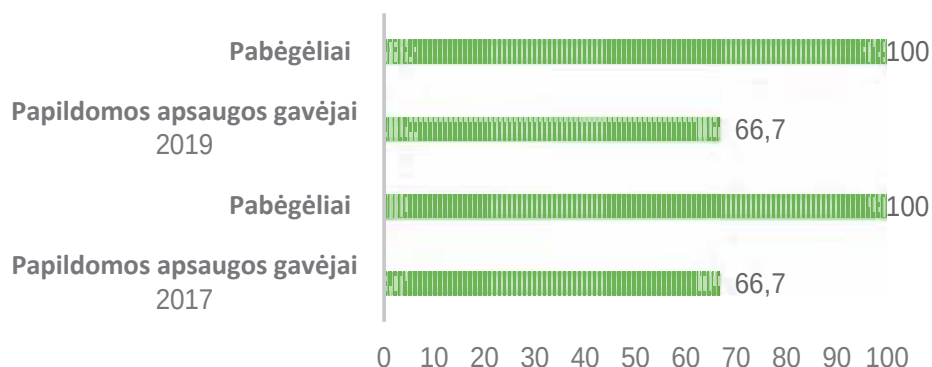
Reikėtų paminėti, kad į pirminio vertinimo ataskaitą jau buvo įtraukta informacija apie „LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatymą“¹⁷, kuris įsigaliojo 2018 m. sausio 1 d. Šio įstatymo pakeitimai atvėrė galimybes prieglobsčio gavėjams gauti savivaldybės teritorijoje teikiamas paslaugas (vaikų švietimo ikimokyklinės ugdymo įstaigose; socialines paslaugas ir pan.) nedeklaravus gyvenamosios vietos paramos integracijai savivaldybės teritorijoje laikotarpiu.¹⁸

¹⁶ Remiantis „Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 str. 3 d. įgyvendinimo konstituciniu įstatymu“ (Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29275/asr>), nuosavybės teisę įsigyti žemę, vidaus vandenį ir miškus turi tik tie užsieniečiai, kurie yra nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai. Tad papildomos apsaugos gavėjai dėl jiems išduodamo leidimo laikinai gyventi šalyje šios teisės neturi.

¹⁷ LR Seimas (2017). „LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatymas“ Nr. XIII-961, 2017 m. gruodžio 21 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2af334f0e71911e7b4d1bdd5f1a9ff0e>.

¹⁸ Pagal šio 6 str. 5 p. užsienietis, kuriam suteiktas prieglobstis LR, paramos integracijai teikimo laikotarpiu pagal savivaldybę, kurios teritorijoje gyvena, yra įtraukiamas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą.

18 pav. Būstas (teisiniai rodikliai, vidurkis)

Politikos rodikliai

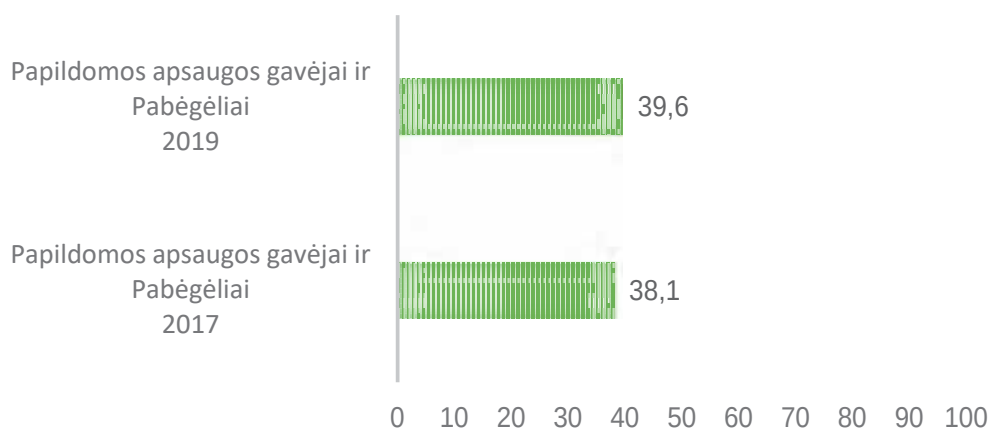
- Būsto prieinamumas pažeidžiamoms asmenų grupėms
- Informavimas apie iššūkius, su kuriais susiduria prieglobsčio gavėjai būsto rinkoje
- Prieglobsčio gavėjų informavimas, konsultavimas ir atstovavimas būsto klausimais
- Parama laikinam būstui
- Parama ilgalaikiam būstui
- Tikslinės paramos būstui teikimo laikotarpis
- Administracinės kliūtys socialiniam būstui gauti
- Būsto kokybės vertinimas

Apžvelgiamu laikotarpiu nežymiai pakito *‘Būsto’* politikos rodiklių vertinimas (žr. 19 pav.). Tai susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytais priemonėmis, kurios susijusios su būsto prieglobsčio gavėjams kokybės vertinimo klausimu¹⁹. Visų pirma, Veiksmų plano 2.3 priemonė numato, kad turėtų būti sudarytas „esamos apgyvendinimo infrastruktūros, kuriai reikalinga renovacija / rekonstrukcija prieglobsčio gavėjus priimančiose bendruomenėse“ žemėlapis bei turėtų būti aprašyti veiksmai, kurie reikalingi gyvenamajam būstui užtikrinti. Veiksmų plane taip pat yra numatytas bandomasis paramos integracijai projektas pasirinktoje savivaldybėje (Priemonė 2.2). Pažymima, kad toks projektas galėtų tapti modeliu kitoms savivaldybėms – „į šią schemą turėtų būti įtrauktas lankstus

¹⁹ Aplinkybė, kad apgyvendinant prieglobsčio gavėjus savivaldybėse nėra numatyta atsižvelgti į aplinkos, kurioje yra būstas, saugumą; būsto įperkamumą; būste esančią infrastruktūrą (erdvė, apšvietimas ir pan.); įsidarbinimo galimybes ir paslaugų prieinamumą (integracijos centrų, mokyklų, transporto ir pan.) teritorijoje, kurioje yra būstas, įvertinta 14 taškų.

finansinės paramos rinkinys, skirtas paramos ir paslaugų išlaidoms, susijusioms su integracija, padengti, atsižvelgiant į pabėgėlių ir vietos bendruomenės poreikius“ (Priemonė 2.2).

19 pav. Būstas (politikos rodikliai, vidurkis)

Igyvendinimo rodikliai

- Mechanizmai, skirti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimams į būsto politiką įtraukti
- Tarptautinės apsaugos gavėjų apgyvendinimo klausimų koordinavimas su regionų ir vietos valdžios institucijomis
- Bendradarbiavimas būsto klausimais su ekspertais iš NVO

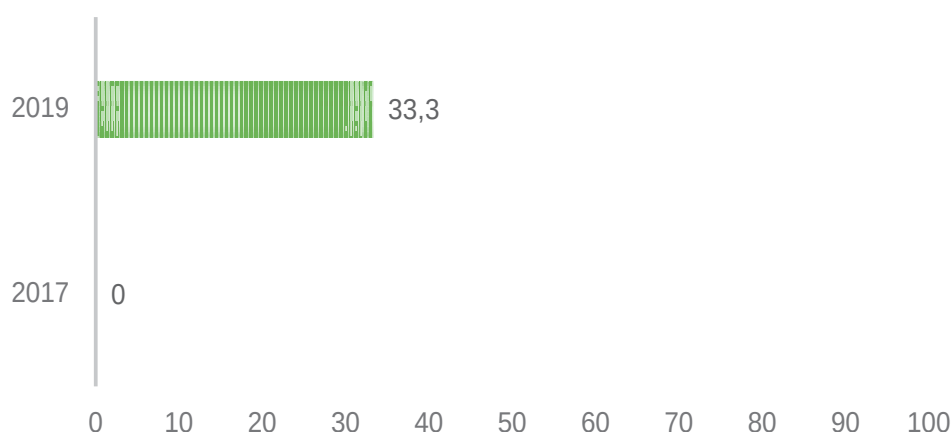
Didžiausias pokytis 'Būsto' srityje yra fiksuojamas vertinant klausimus, susijusius su įgyvendinimo rodikliais (žr. 20 pav.). Šis pokytis yra susijęs ir su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytais uždaviniais ir jų įgyvendinimo priemonėmis.

Pradiniame etape neigiamai buvo vertinama aplinkybė, kad Lietuvoje nėra prieglobsčio gavėjų integracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos bei vertinimo mechanizmų, kurie apimtų ir būsto klausimus. Veiksmų plane tai numato 12 uždavinių, kuriuo apibrėžiama „vykdyti užsieniečių integracijos procesų ir politikos įgyvendinimo stebėseną bei tyrimus“. Reikėtų pastebėti, kad šiame uždavinyje konkrečios integracijos sritys nėra išskiriamos.

Taip pat Veiksmų plane numatyta organizuoti „užsieniečių integracijos įgyvendinimo klausimams spręsti skirtus posėdžius“ (3.2 priemonė) bei „suinteresuotų šalių darbo grupes dėl PMIF projektų, siekiant tobulinti jų įgyvendinimą“. Šių priemonių praktinis įgyvendinimas taip pat prisidėtų prie integracijos procesų stebėsenos.

Nepaisant teigiamų pokyčių, vertinant būsto politikos įgyvendinimo rodiklius, problemiška išlieka aplinkybė, kad šalyje nėra institucijos, kuri koordinuotų prieglobsčio gavėjų apgyvendinimą savivaldybėse, teikdama paramą regionų / savivaldybių valdžios institucijoms, kad prieglobsčio gavėjai gyventų integracijai perspektyvioje aplinkoje, bei priemonės, kurios padėtų patenkinti prieglobsčio gavėjų būsto poreikius. Taip pat neigiamai vertinama, kad valstybinės institucijos, išskyrus Pabėgėlių priėmimo centrą, nedalyvauja būsto prieglobsčio gavėjams paieškose, šį klausimą palikdamos NVO.

20 pav. Būstas (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

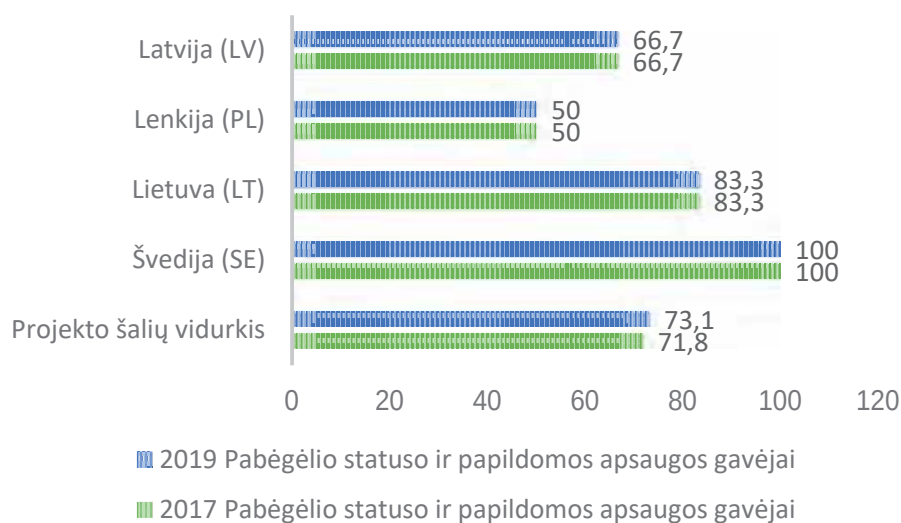
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekamas būsto prieglobsčio gavėjams savivaldybėse kokybės vertinimas.
- Prieglobsčio gavėjai turi teisę gauti socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams (socialinę pašalpą ir kompensaciją būsto šildymui, geriamojo vandens ir karšto vandens išlaidoms).

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

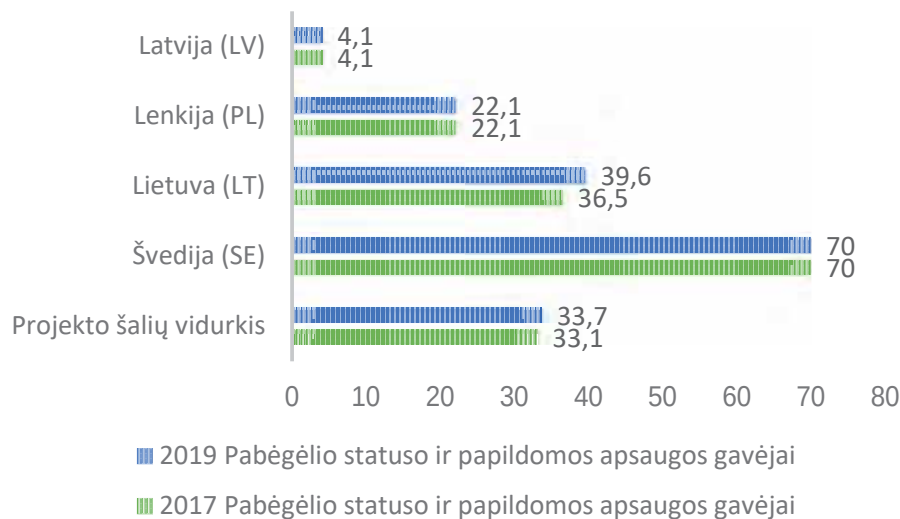
- Nėra įgyvendinamos prevencinės kampanijos, kurių metu būtų informuojama apie prieglobsčio gavėjų situaciją ir iššūkius, su kuriais jie susiduria būsto rinkoje.
- Prieglobsčio gavėjai nėra priskiriami pažeidžiamų asmenų grupei, kuriai būtų suteikiama teisė gauti socialinį būstą lengvesnėmis sąlygomis.
- Prieglobsčio gavėjams nėra teikiamos teisinės konsultacijos būsto klausimais (valstybiniu ir savivaldybės lygmeniu; konsultacijas teikia tik NVO).
- Apgyvendinant prieglobsčio gavėjus savivaldybėse nėra vertinamas gyvenamojo rajono saugumas, būstų prieinamumas, įsidarbinimo galimybės, būsto kokybė ir aplink būstą esanti infrastruktūra (pvz., įvairių paslaugų, integracijos centrų, mokyklų, transporto ir pan. prieinamumas).

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

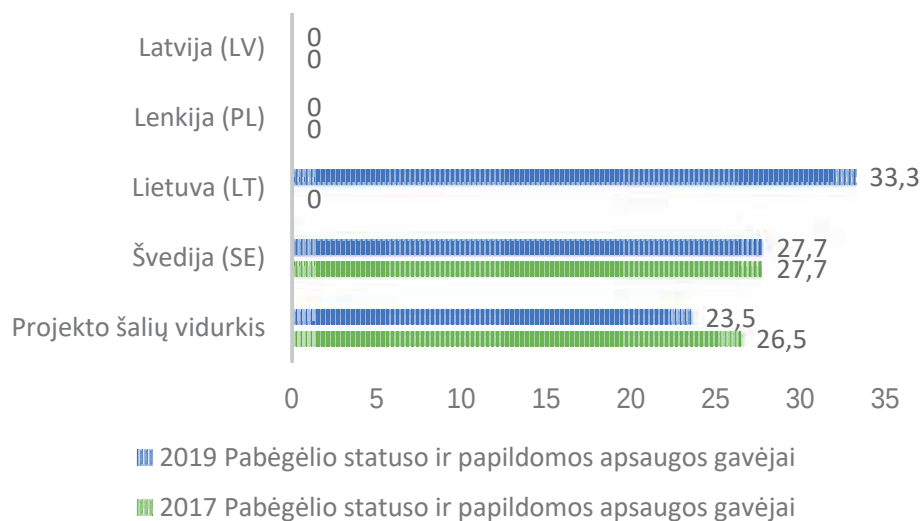
21 pav. Teisiniai rodikliai

22 pav. Politikos rodikliai

23 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Analizuodami kitų šalių patirtį *‘Būsto’* srityje, matome, kad kaip ir daugelyje kitų sričių, palankiausiai yra vertinami teisiniai rodikliai, prasčiausiai – įgyvendinimo rodikliai. Palankiausiai teisiniai ir politikos *‘Būsto’* rodikliai yra vertinami Švedijoje. Beje, Švedijoje taikoma praktika būsto srityje yra įvardijama kaip turinti aukščiausius teisinius standartus – prieglobsčio gavėjai turi judėjimo laisvę ir gyvenamosios vietos pasirinkimą šalyje; jiems suteikiama teisė į trumpalaikį ir ilgalaikį būstą bei būsto lengvatos, taip pat turi vienodas

nuosavybės teises su kitais Švedijos piliečiais (aukščiausiais teisiniais standartais būsto srityje taip pat pasižymi Čekija, Prancūzija ir Nyderlandai).

Nepaisant itin palankiai vertinamos Švedijos patirties, Lietuvos įgyvendinimo rodikliai yra vertinami šiek tiek palankiau. Tai susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytais integracijos procesų stebėjimo ir vertinimo priemonėmis.

Prieglobsčio gavėjai turi vienodas galimybes kaip ir priimančios šalies piliečiai gauti būstą ir / ar su būstu susijusią paramą

Teikiamos konsultacijos ir atstovaujama prieglobsčio gavėjams būsto klausimais

Įgyvendinamas būsto kokybės vertinimas (visos šalies mastu)

1.6. Užimtumas

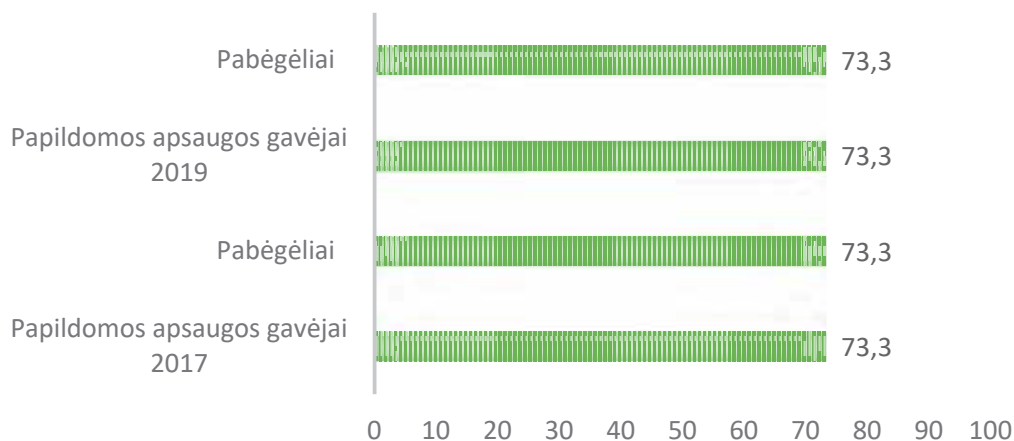
Užimtumo vertinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Galimybės dalyvauti darbo rinkoje
- Darbo vietos susikūrimo galimybės
- Teisė į įgyto išsilavinimo ir įgūdžių pripažinimą
- Įgytą išsilavinimą pagrindžiančių dokumentų (diplomų, sertifikatų ir pan.) pripažinimo procedūra

Vertinant prieglobsčio gavėjų užimtumo teisinius rodiklius tęstinio vertinimo laikotarpiu nepastebėta jokių pokyčių. Teisinis užimtumo reglamentavimas yra vertinamas palankiai tiek pabėgėlių, tiek papildomos apsaugos gavėjų atžvilgiu (žr. 24 pav.). Teigiamai vertinama, kad prieglobsčio gavėjai turi lygias galimybes dalyvauti Lietuvos darbo rinkoje; patys susikurti darbo vietą; turi tokias pačias galimybes kaip kiti užsienio šalių piliečiai, kad jų ne Lietuvoje įgytas išsilavinimas būtų pripažintas; šalyje yra reglamentuotas profesinės kvalifikacijos pripažinimas (po 100 taškų). Tačiau neigiamai vertinama, kad prieglobsčio gavėjai nepriskiriami pažeidžiamų asmenų grupei ir jiems nėra taikomos jokios lengvatos pripažįstant jų įgyto išsilavinimo ar profesinę kvalifikaciją (pvz., nėra reglamentuota tvarka, kaip toks vertinimas ir pripažinimas turėtų būti įgyvendinimas, jei trūksta dokumentų turimam išsilavinimui pagrįsti) bei nėra teikiama jokia finansinė ir techninė parama (pvz., finansinė parama dokumentams vertinti ir pan.) (0 taškų).

24 pav. Užimtumas (teisiniai rodikliai, vidurkis)

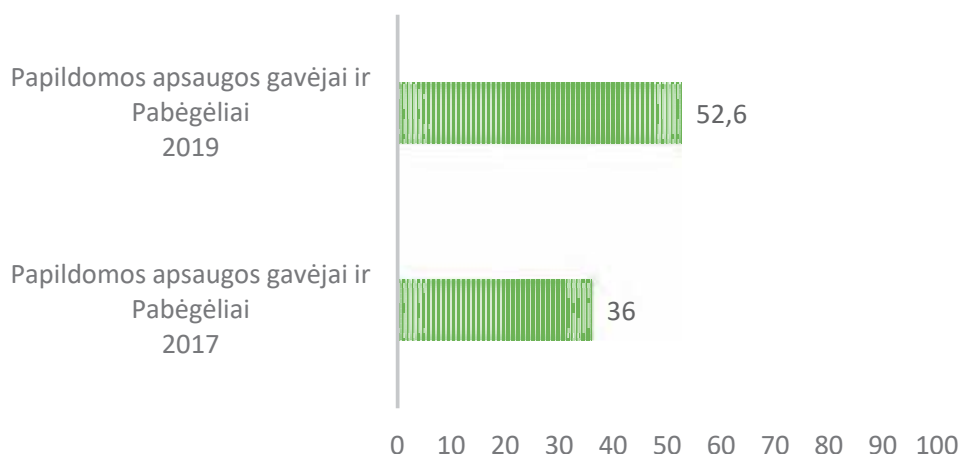
Politikos rodikliai

- Pažeidžiamų asmenų grupėms priklausančių prieglobsčio gavėjų galimybės įsidarbinti
- Administracinės kliūtys, trukdančios įsidarbinti
- Prevencinės kampanijos dėl prieglobsčio gavėjų situacijos darbo rinkoje
- Iššūkių vertinimas
- Konsultavimas darbo paieškos ir įsidarbinimo klausimais
- Tikslinė pagalba verslininkams

Apžvelgiamu laikotarpiu teigiamai keitėsi papildomos apsaugos gavėjų ir pabėgėlių užimtumo politikos sistemos vertinimas (žr. 25 pav.). Užimtumo srityje politikos rodiklių vertinimo augimui įtakos turėjo dvi „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytos priemonės. Viena jų susijusi su informacijos dėl prieglobsčio gavėjų situacijos ir iššūkių darbo rinkoje sklaida darbdaviams („darbdaviams organizuoti švietėjiškus renginius, kuriuose skleidžiama informacija apie užsieniečių integracijos procesus“ (Priemonė 5.4)), kita susijusi su tiksline pagalba prieglobsčio gavėjams, norintiems užsiimti verslu Lietuvoje („parengti užsieniečiams prieinamus mokymus, kaip įsteigti verslą ir juo užsiimti“ (Priemonė 5.2)).

Vertinant užimtumo politikos sistemą problemišku klausimų vis dar išlieka. Visų pirma, valstybinės institucijos teikdamos pagalbą įsidarbinant neatsižvelgia į individualią prieglobsčio gavėjų, ypač asmenų, priklausančių pažeidžiamų asmenų grupėms (moterų, vienišų tėvų, vyresnio amžiaus asmenų, neįgalųjų ir smurtą, prievartą ar kankinimus patyrusiųjų), situaciją (0 taškų). Antra, neigiamai vertinama, kad šalyje nėra teikiama paslaugų, skatinančių ir padedančių prieglobsčio gavėjams užsiimti verslu (pvz., pagalba kuriant verslo planus, finansinė / logistinė parama ir pan.) (0 taškų). Taip pat neigiamai vertinama, kad šalyje yra atliekamas tik asmens įgytos profesinės kvalifikacijos, o ne profesinių įgūdžių vertinimas (33,3 taškai).

25 pav. Užimtumas (politikos rodikliai, vidurkis)

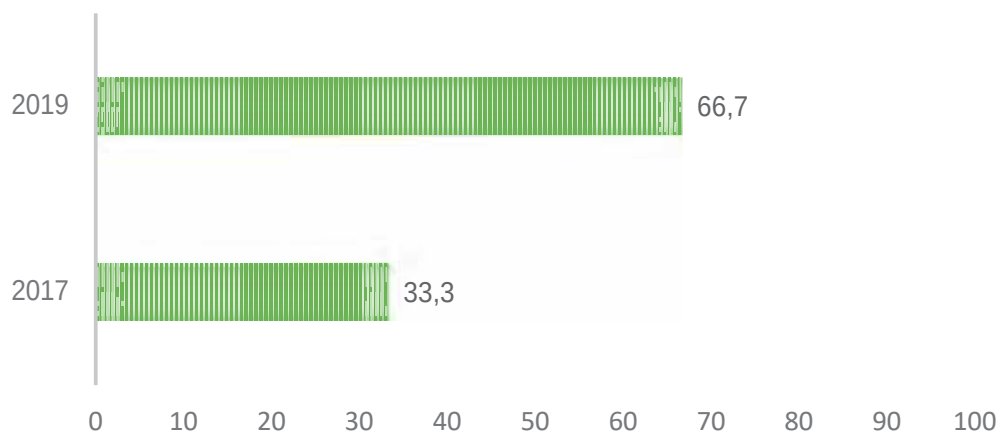
Įgyvendinimo rodikliai

- Mechanizmai, skirti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos į užimtumo politiką klausimams įtraukti
- Tarptautinės apsaugos gavėjų užimtumo klausimų koordinavimas su regionų ir vietos valdžios institucijomis
- Bendradarbiavimas užimtumo klausimais su ekspertais iš NVO

Užimtumo srities įgyvendinimo rodiklių pokyčiai taip pat yra susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų planu“. Kaip ir kitose srityse, vertinimo rodikliai augo dėl Veiksmų plane numatytų uždavinių, susijusių su prieglobsčio gavėjų integracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos

bei vertinimo mechanizmais (12 ir 3 uždavinys ir su jais susijusios priemonės 12.1, 12.2 ir 3.2) (žr. 26 pav.).

26 pav. Užimtumas (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

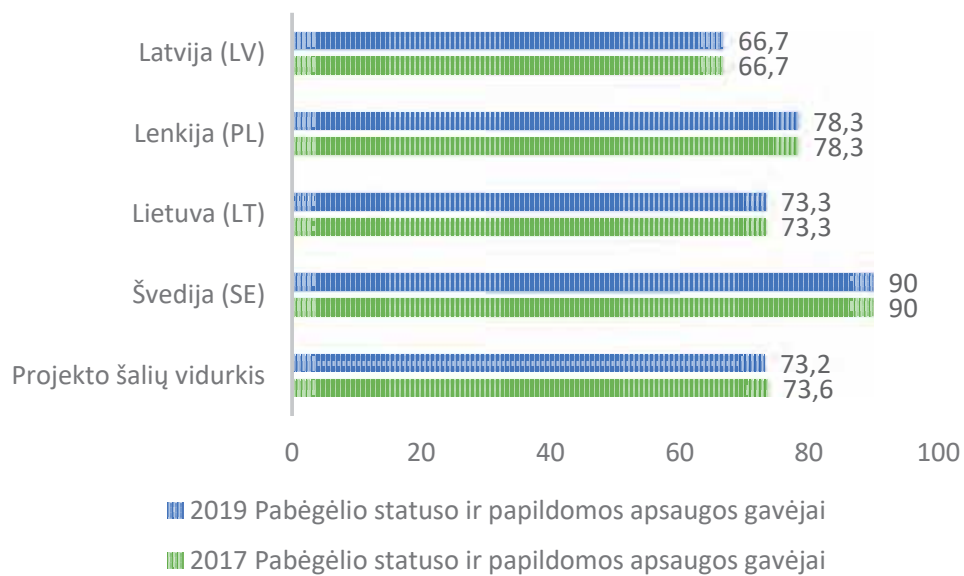
- Pagal „Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo“ nuostatas, prieglobsčio gavėjai darbo rinkoje priklauso papildomai remiamų asmenų grupei.
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekama prieglobsčio gavėjų užimtumo stebėseną ir vertinimas; informacijos apie prieglobsčio gavėjų situaciją ir iššūkius darbo rinkoje sklaida darbdaviams; tikslinė pagalba prieglobsčio gavėjams, norintiems užsiimti verslu Lietuvoje.

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

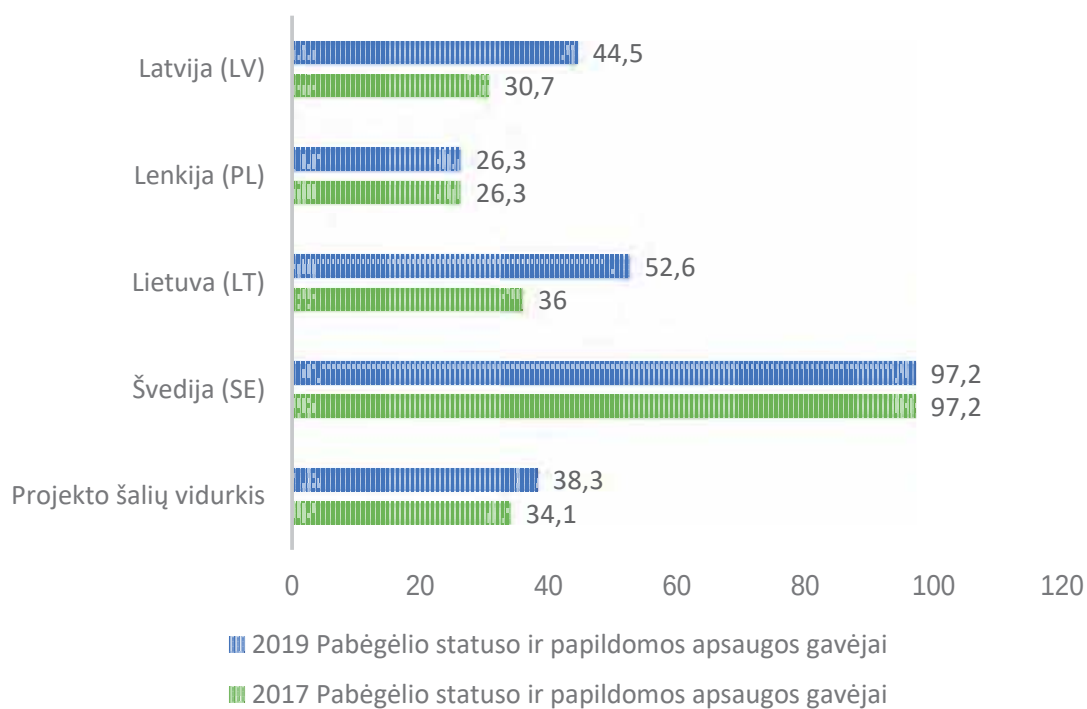
- Valstybinės institucijos teikdamos pagalbą įsidarbinant neatsižvelgia į individualią prieglobsčio gavėjų, ypač asmenų, priklausančių pažeidžiamų asmenų grupėms (moterų, vienišų tėvų, vyresnio amžiaus asmenų, neįgaliųjų ir smurtą, prievartą ar kankinimus patyrusiųjų), situaciją.
- Šalyje nėra teikiama pagalba prieglobsčio gavėjams, norintiems užsiimti verslu (pvz., kuriant verslo planus, finansinė / logistinė parama ir pan.).
- Šalyje yra vertinama tik asmens įgyta profesinė kvalifikacija, o ne profesiniai įgūdžiai.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

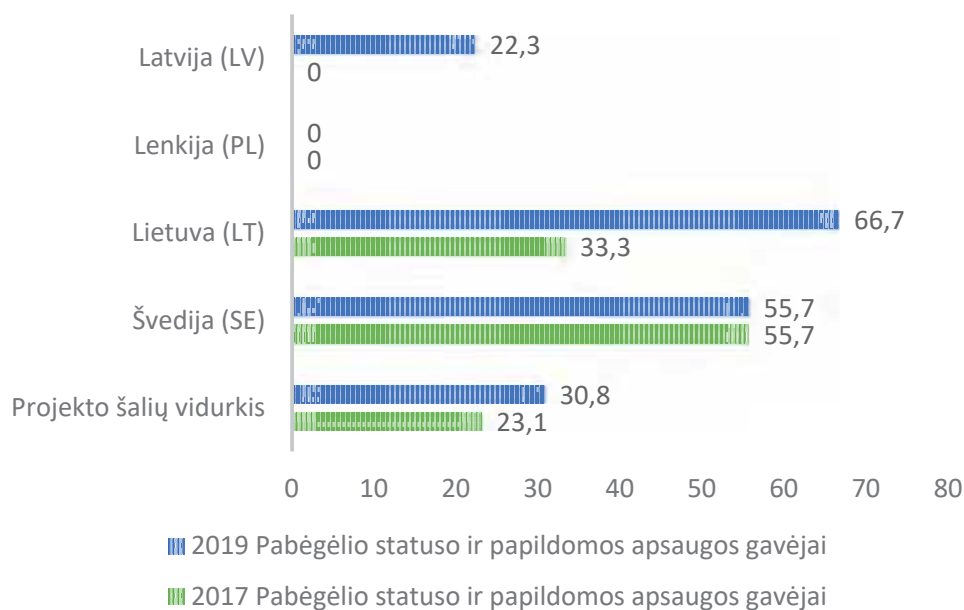
27 pav. Teisiniai rodikliai

28 pav. Politikos rodikliai

29 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Analizuojant Baltijos jūros regionui priklausančių projekto partnerių šalių patirtį, pastebima, kad palankiausiai vertinami teisiniai *‘Užimtumo’* srities rodikliai, prasčiausiai – įgyvendinimo rodikliai. Reikėtų paminėti, kad Švedija išsiskiria itin palankiai vertinamais *‘Užimtumo’* srities politikos rodikliais, kuriuos lėmė tai, kad šalis įgyvendina sąmoningumo didinimo kampanijas apie specifines prieglobsčio gavėjų patiriamas problemas darbo rinkoje; yra numačiusi aukštus standartus vertinant profesinius įgūdžius, taip pat taiko tikslines prieglobsčio gavėjų verslumo skatinimo priemones ir kt.

Vienodos galimybės kaip ir priimančios šalies piliečiams įsidarbinti privačiame sektoriuje

Vienodos galimybės kaip ir priimančios šalies piliečiams vykdyti individualią veiklą (verslas ir kita teisėta veikla)

Šalyje vykdomos kampanijos, skirtos darbdaviams supažindinti su prieglobsčio gavėjų situacija ir taip kovoti su neigiama nuomone ir išankstiniu nusistatymu

1.7. Profesinis mokymas

Profesinio mokymo vertinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

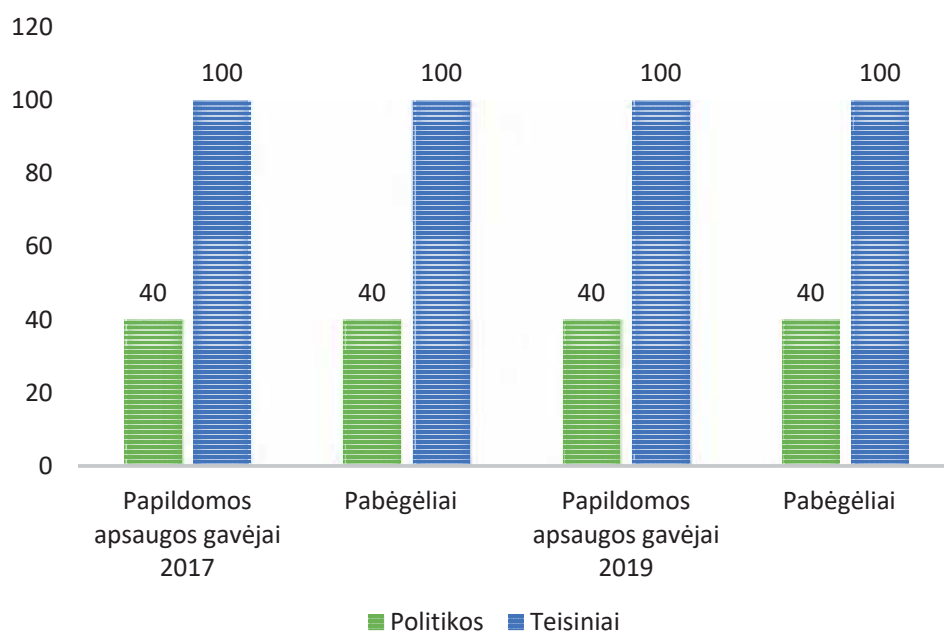
- Galimybės įgyti profesinį ir su užimtumu susijusį išsilavinimą

Politikos rodikliai

- Pažeidžiamų asmenų grupėms priklausančių prieglobsčio gavėjų galimybės įgyti profesinį išsilavinimą
- Administracinės kliūtys, trukdančios įgyti profesinį išsilavinimą
- Prevencinės kampanijos dėl prieglobsčio gavėjų situacijos profesinio išsilavinimo kontekste
- Profesinio ugdymo ir kitų su užimtumu susijusių švietimo priemonių prieinamumas
- Tikslinio profesinio ugdymo ir profesinio mokymo trukmė

Tęstinio vertinimo laikotarpiu neįvyko jokių profesinio mokymo teisinių ir politikos rodiklių pokyčių (žr. 30 pav.). Teisinė profesinio mokymo sistema yra vertinama palankiai, daug prasčiau vertinami yra profesinio mokymo sistemos politikos rodikliai. Visų pirma, kritiškai vertinama, kad prieglobsčio gavėjai nėra priskiriami pažeidžiamų asmenų grupei, kurios profesiniam ugdymui yra skiriamas ypatingas dėmesys bei taikomos tik šiai grupei sukurtos profesinio ugdymo ir su užimtumu susijusios programos. Antra, šalyje valstybinės institucijos neįgyvendina priemonių, kurios būtų skirtos informuoti apie prieglobsčių gavėjų situaciją bei iššūkius, su kuriais jie susiduria profesinio mokymo kontekste. Trečia, valstybė neįgyvendina veiklų, kuriomis prieglobsčio gavėjai būtų skatinami dalyvauti profesinio mokymo ir su užimtumu susijusiuose mokymuose (pvz., stipendijų teikimas, profesinio orientavimo kampanijų inicijavimas, kursų pritaikymas lietuvių kalba nekalbantiems asmenims ir pan.).

30 pav. Profesinis mokymas (teisiniai ir politikos rodikliai, vidurkis)

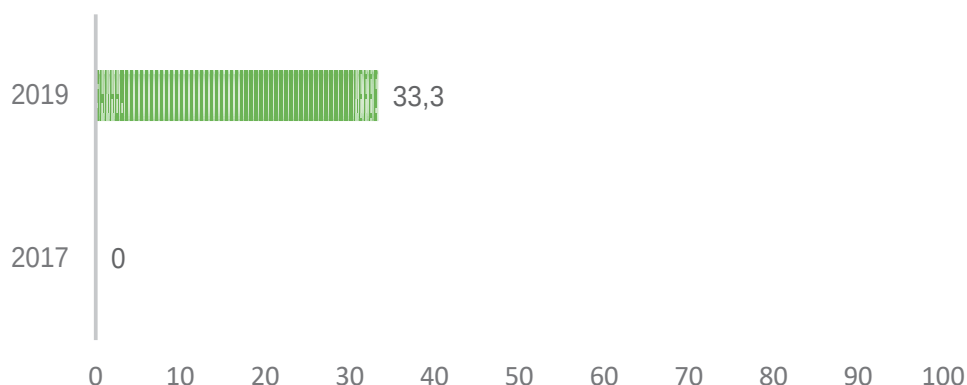

Įgyvendinimo rodikliai

- Mechanizmai, skirti įtraukti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimams į profesinio mokymo ir su užimtumu susijusio švietimo politiką
- Tarptautinės apsaugos gavėjų profesinio mokymo klausimų koordinavimas bendradarbiaujant su regionų ir vietos valdžios institucijomis
- Bendradarbiavimas profesinio mokymo ir su užimtumu susijusio švietimo srityje su ekspertinėmis NVO ir ne pelno siekiančiomis suaugusiųjų švietimo organizacijomis

Tęstinio vertinimo laikotarpiu pokyčių užfiksuota vertinant profesinio mokymo politikos įgyvendinimo rodiklius (žr. 31 pav.). Tai susiję su prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimu, kuris yra numatytas „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“.

31 pav. Profesinis mokymas (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

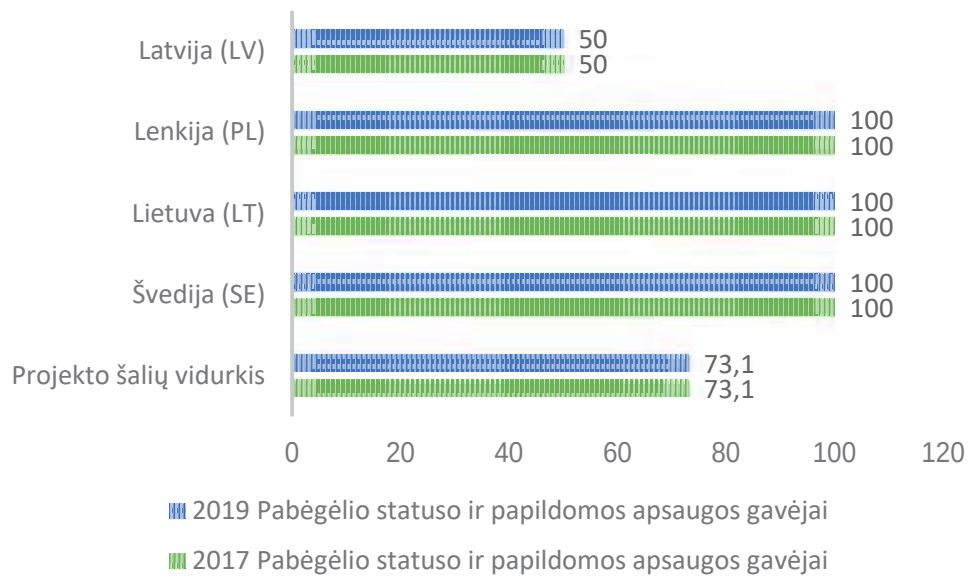
- Prieglobsčio gavėjai turi lygias galimybes dalyvauti profesiniame mokyme ir įgyti profesinį išsilavinimą (100 taškų).
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekamas prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimas.

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

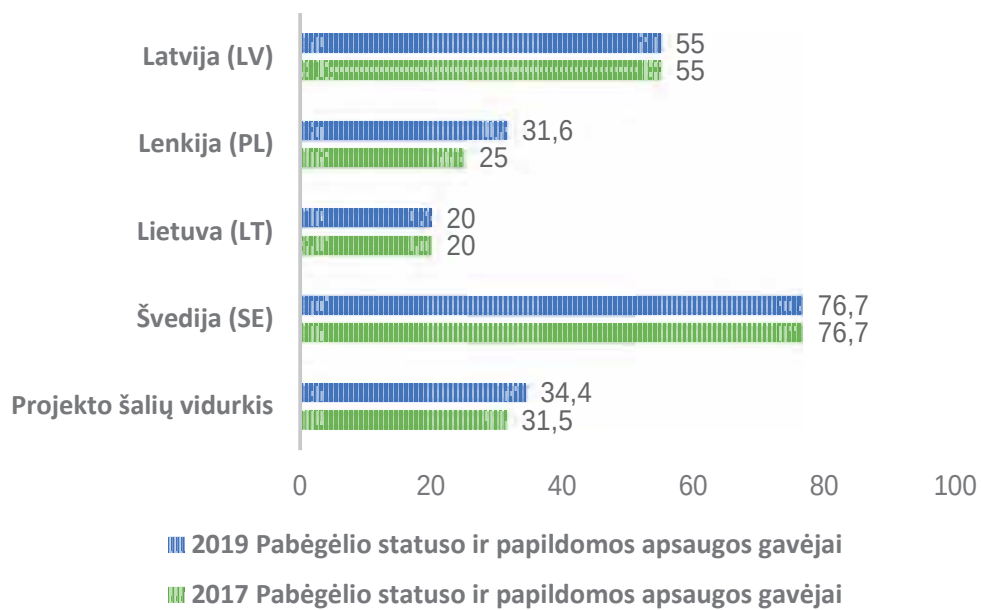
- Prieglobsčio gavėjai nėra priskiriami pažeidžiamų asmenų grupei, kurios profesiniam mokymui yra skiriamas ypatingas dėmesys bei taikomos tik šiai grupei sukurtos profesinio ugdymo ir su užimtumu susijusios programos.
- Šalyje valstybinės institucijos neįgyvendina priemonių, kurios būtų skirtos informuoti apie prieglobsčio gavėjų situaciją bei iššūkius, su kuriais jie susiduria profesinio mokymo kontekste.
- Šalyje nėra taikoma praktika skatinti prieglobsčio gavėjus dalyvauti profesiniuose ir su užimtumu susijusiuose mokymuose (pvz., stipendijų teikimas, profesinio orientavimo kampanijos ir pan.).

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

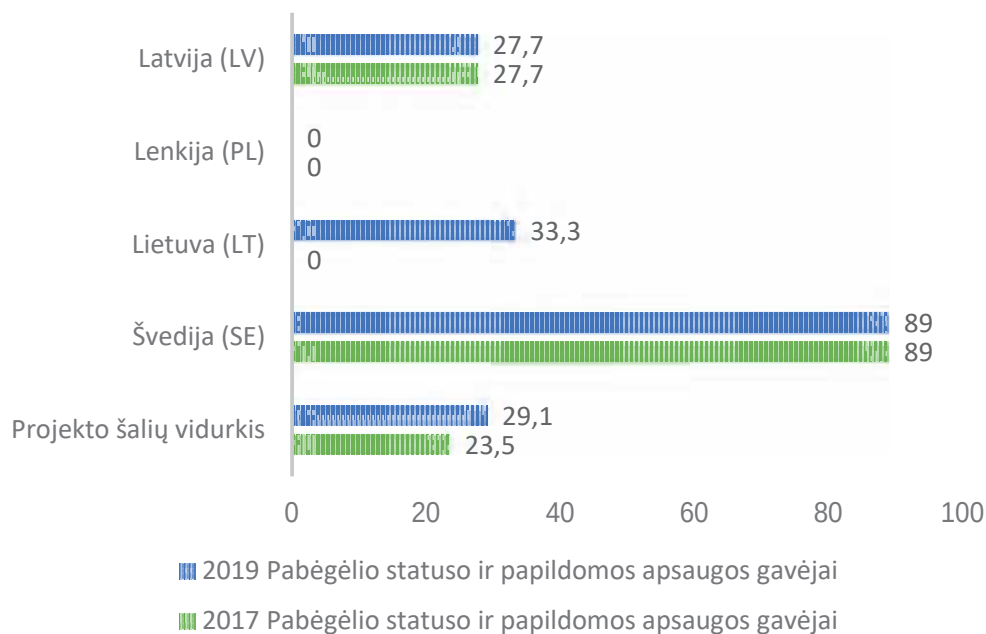
32 pav. Teisiniai rodikliai

33 pav. Politikos rodikliai

34 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Analizuojant Baltijos jūros regiono šalyse įgyvendinamas praktikas profesinio mokymo srityje, matyti, kad teisiai rodikliai itin palankiai vertinami Lenkijoje, Lietuvoje ir Švedijoje. Tai lėmė aplinkybė, kad šiose šalyse profesinis mokymas prieglobsčio gavėjams yra vienodai prieinamas kaip ir priimančios šalies piliečiams. Politikos rodikliai palankiausiai vertinami Švedijoje, mažiausiai palankiai – Lietuvoje. Švedijoje, kitaip nei Lietuvoje ir kitose projekto partnerių šalyse, profesinis mokymas yra pritaikomas kai kurių pažeidžiamų grupių, kurioms priklauso prieglobsčio gavėjai, poreikiams; valstybinių užimtumo tarnybų (jų skyrių) darbuotojai yra informuojami apie tarptautinės apsaugos gavėjų teises ir poreikius profesinio ugdymo aspektu; taip pat prieglobsčio gavėjams suteikiama parama tiksliniam profesiniam ir su užimtumu susijusiam išsilavinimui be laiko ribojimų, t. y. tol, kol toks poreikis yra. Nors administracinių rodiklių vertinimas Lietuvoje žymiai keitėsi, tačiau kitaip nei Švedijoje, trūksta vietos valdžios institucijų ir / arba teritorinių užimtumo tarnybų koordinavimo, siekiant didesnio prieglobsčio gavėjų dalyvavimo profesiniame ugdyme bei teikiant jiems materialią ir nematerialią paramą.

Profesinio mokymo prieinamumas vienodas kaip ir priimančios šalies piliečiams

Taikomos priemonės, kurios skatintų prieglobsčio gavėjų įsitraukimą į profesinį ugdymą

Vyriausybė skiria paramą valstybinėms / regioninėms įdarbinimo institucijoms, taip siekiama padėti prieglobsčio gavėjams įsitraukti ir įgyti profesinį išsilavinimą

Vyriausybė skiria nuolatinę paramą NVO, kurios prieglobsčio gavėjams teikia visą su profesiniu išsilavinimu susijusią pagalbą

1.8. Sveikatos apsauga

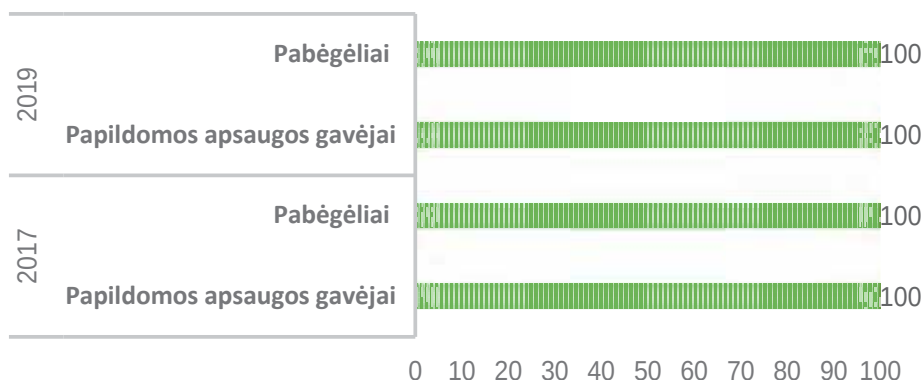
Vertinami sveikatos apsaugos rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Įtraukimas į sveikatos priežiūros sistemą
- Sveikatos aprėpties mastas

Teisinis sveikatos apsaugos reglamentavimas prieglobsčio gavėjų atžvilgiu yra vertinamas itin palankiai (žr. 35 pav.). Teigiamai vertinama, kad prieglobsčio gavėjai yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu ir turi teisę gauti visas reikiamas sveikatos priežiūros paslaugas (100 taškų).

35 pav. Sveikatos apsauga (teisiniai rodikliai, vidurkis)

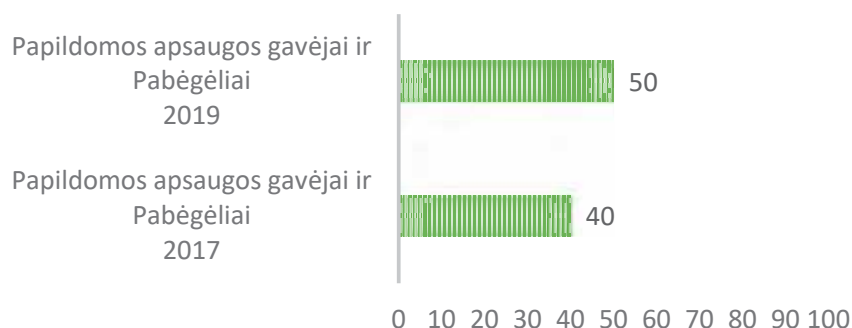

Politikos rodikliai

- Galimybės gauti sveikatos priežiūros paslaugas asmenims, turintiems specialiųjų poreikių
- Sveikatos priežiūros specialistų informavimas apie prieglobsčio gavėjų teises sveikatos apsaugos sistemoje
- Prieglobsčio gavėjų informavimas apie jų teises sveikatos apsaugos sistemoje ir naudojimąsi sveikatos priežiūros paslaugomis
- Nemokamų vertimo paslaugų, gaunant sveikatos priežiūros paslaugas, prieinamumas

Nors teisinis reglamentavimas vertinamas itin palankiai, tačiau sveikatos priežiūros politikos sistema yra vertinama tik vidutiniškai (žr. 36 pav.). Lyginant su pradiniu vertinimu, tęstinio vertinimo rezultatai nežymiai pakilo. Tai susiję su aplinkybe, kad patikslinus ankstesnio tyrimo etapo duomenis, buvo įtraukta informacija apie leidinį „Informacija prieglobsčio gavėjams apie integraciją Lietuvoje“, kuris 2016 metais buvo išleistas keturiomis kalbomis (lietuvių, anglų, rusų ir arabų). Į šį leidinį taip pat buvo įtraukta informacija apie sveikatos priežiūrą Lietuvoje ir apibrėžta, kokias teises gauti šias paslaugas turi prieglobsčio gavėjai.

36 pav. Sveikatos apsauga (politikos rodikliai, vidurkis)

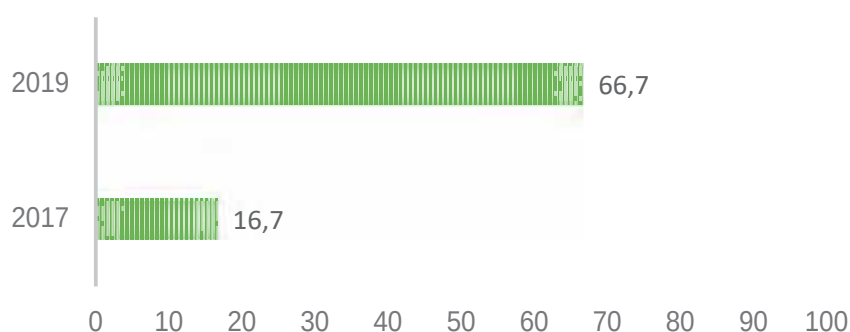
Įgyvendinimo rodikliai

- Mechanizmai, skirti įtraukti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimams į sveikatos priežiūros politiką
- Tarptautinės apsaugos gavėjų sveikatos priežiūros koordinavimas su regionų ir vietos valdžios institucijomis ir / arba sveikatos įstaigomis
- Bendradarbiavimas sveikatos priežiūros srityje su ekspertinėmis NVO

Kaip ir kitose tyrimo srityse, didžiausi pokyčiai tęstinio vertinimo metu užfiksuoti vertinant įgyvendinimo rodiklius (žr. 37 pav.). Tai susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano“ uždaviniais ir priemonėmis. Visų pirma, teigiamai vertinama, kad Veiksmų plane yra numatytos priemonės, susijusios su prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimu (12 uždavinys ir po juo numatytos priemonės – 3.2 priemonė). Antra, Veiksmų plano 10.1 priemone numatoma organizuoti mokymus sveikatos priežiūros paslaugas teikiantiems darbuotojams. Šie mokymai būtų skirti specialistų „žinioms apie įvairias kultūras gilinti,

stereotipams mažinti ir pagarbos įvairovei bei lygybės vertybinėms nuostatoms formuoti”.

37 pav. Sveikatos apsauga (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Prieglobsčio gavėjai, kaip ir LR piliečiai, yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu²⁰, kuris jiems garantuoja nemokamas sveikatos priežiūros paslaugas ir išlaidų už suteiktus vaistus bei medicinos pagalbos priemones kompensavimą. Integracijos laikotarpiu jie yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis, t. y. jiems teikiamos tokios pačios sveikatos priežiūros paslaugos kaip ir LR piliečiams.
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekama prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimas bei sveikatos priežiūros specialistų informavimas apie įvairias kultūras, siekiant mažinti stereotipus ir formuoti lygybės vertybines nuostatas.

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

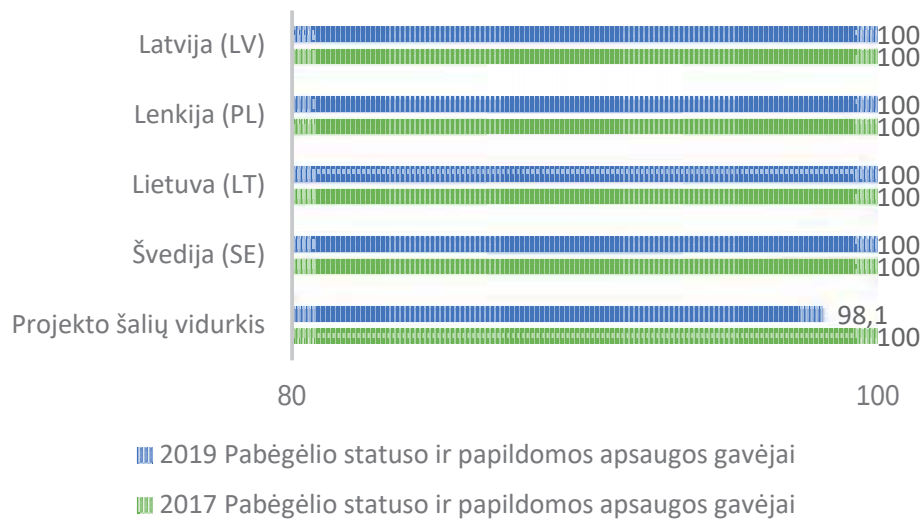
- Sveikatos priežiūros įstaigose nėra teikiamos (nemokamos) vertėjo paslaugos (prieglobsčio gavėjus paprastai lydi paramą integracijai savivaldybės teritorijoje teikiančios organizacijos atstovas (kuratorius), kuris užtikrina vertimą pats arba atsivesdamas / nuotoliniu būdu susisiekdamas su vertėju).

²⁰ LR Seimas (1996). „[LR sveikatos draudimo įstatymas](#)“ Nr. I-1343, 1996 m. gegužės 21 d., galiojanti redakcija nuo 2018 m. sausio 1 d. (6 str. 1.1 ir 1.4 p.).

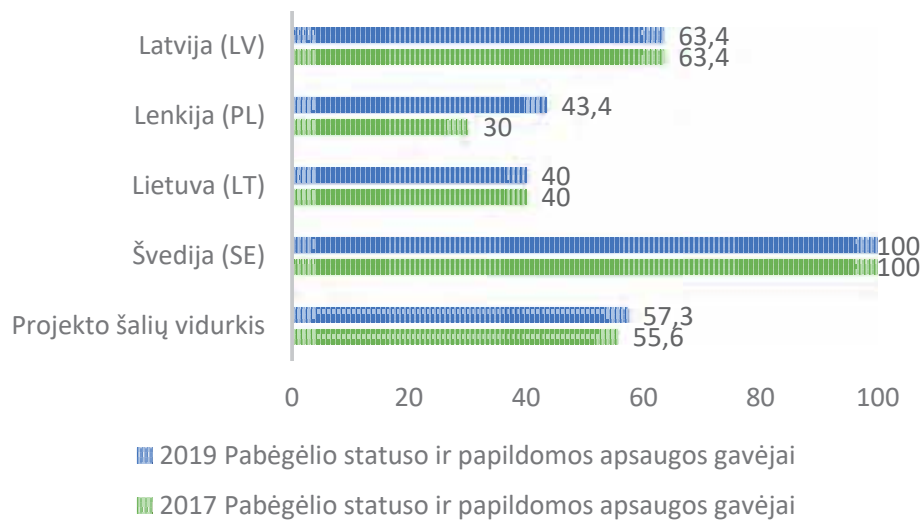
- Šalyje nėra koordinuojamas regioninių sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimas prieglobsčio gavėjų sveikatos priežiūros klausimais.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

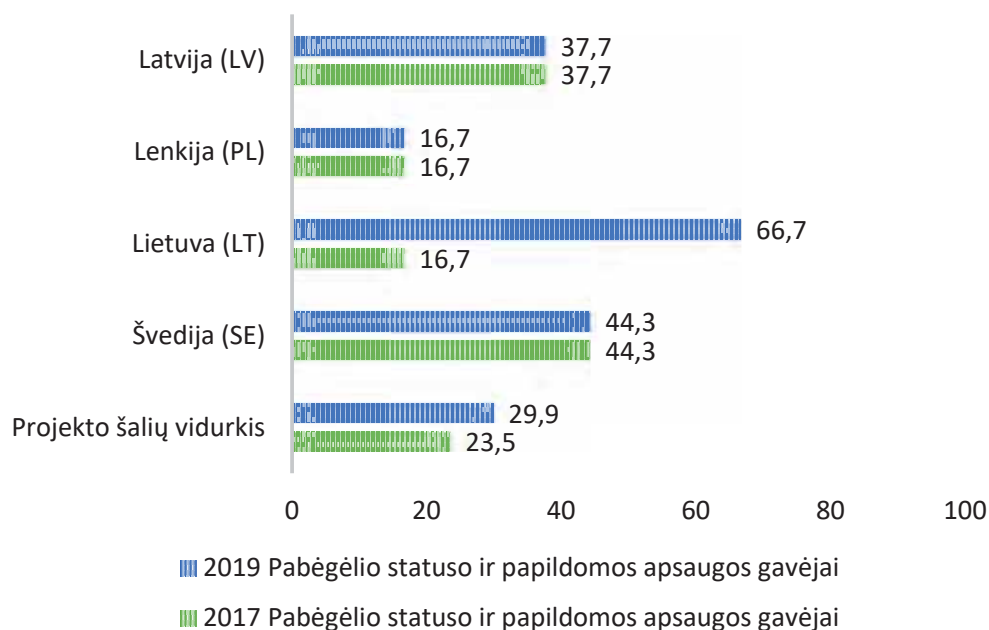
38 pav. Teisiniai rodikliai

39 pav. Politikos rodikliai

40 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Aplinkybė, kad visos Baltijos jūros regiono partnerės šalys prieglobsčio gavėjams suteikia galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, lėmė palankiausią teisinių rodiklių vertinimą. Švedija išsiskiria itin aukštu politikos rodiklių vertinimu, Latvijos sveikatos priežiūros srities politikos rodikliai taip pat vertinami geriau nei vidutiniškai. Įgyvendinimo rodikliai geriausiai vertinami Lietuvoje, tai susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytais priemonėmis, apimančiomis integracijos procesų stebėjimą ir vertinimą.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas vienodas kaip ir priimančios šalies piliečiams

Nemokamo vertimo žodžiu paslaugų teikimas visoje sveikatos sistemoje arba bent jau pagrindinėse (prieglobsčio gavėjų) paskirties vietose

Regioninės ir vietos valdžios institucijų ir / arba sveikatos įstaigų koordinavimas sveikatos priežiūros paslaugų teikimo klausimais teikiant nematerialią (pvz., gaires, mokymą) ir materialią paramą (finansavimą)

1.9. Socialinė apsauga

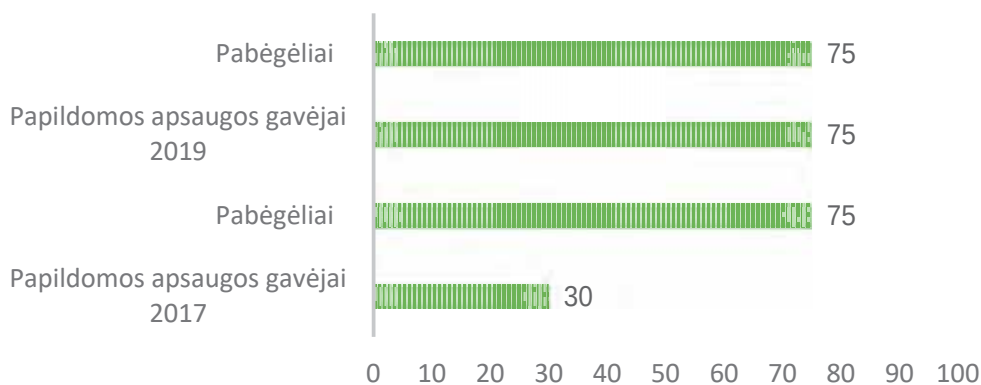
Vertinami socialinės apsaugos rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Įtraukimas į socialinės priežiūros sistemą
- Socialinių išmokų aprėptis

Tęstinio vertinimo laikotarpiu bene didžiausi pokyčiai įvyko socialinės apsaugos srityje, kuri pirmojo tyrimo etape buvo viena silpniausiai vertinamų sričių. Iki 2017 metų papildomą apsaugą turintys užsieniečiai buvo labiau pažeidžiamoje padėtyje, nes dėl jiems išduodamo leidimo laikinai gyventi LR jiems nepriklausė kai kurios socialinės garantijos. Nuo 2017 m. spalio 1 d. „LR Išmokų vaikams įstatymas“ (1 str. 2.9 p.) ir „LR Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas“ (1 str. 2 p.), o nuo 2018 m. sausio 1 d. „LR Šalpos pensijų įstatymas“ (1 str. 4 p.) papildyti punktais, kad šių įstatymų nuostatos galioja „užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis LR“. Iki šių papildymų papildomą apsaugą turintiems asmenims šių įstatymų nuostatos negaliojo. Sulyginus prieglobsčio gavėjų ir papildomą apsaugą turinčių užsieniečių statusą, tęstinio vertinimo rezultatai pagerėjo papildomos apsaugos gavėjų atžvilgiu ir dabar yra vienodai vertinami kaip ir prieglobsčio gavėjų (žr. 41 pav.).

41 pav. Socialinė apsauga (teisiniai rodikliai²¹, vidurkis)

²¹ Teisinių rodiklių pokyčiai socialinės apsaugos srityje buvo įtraukti į pirmąjį (pradinį) vertinimą.

Politikos rodikliai

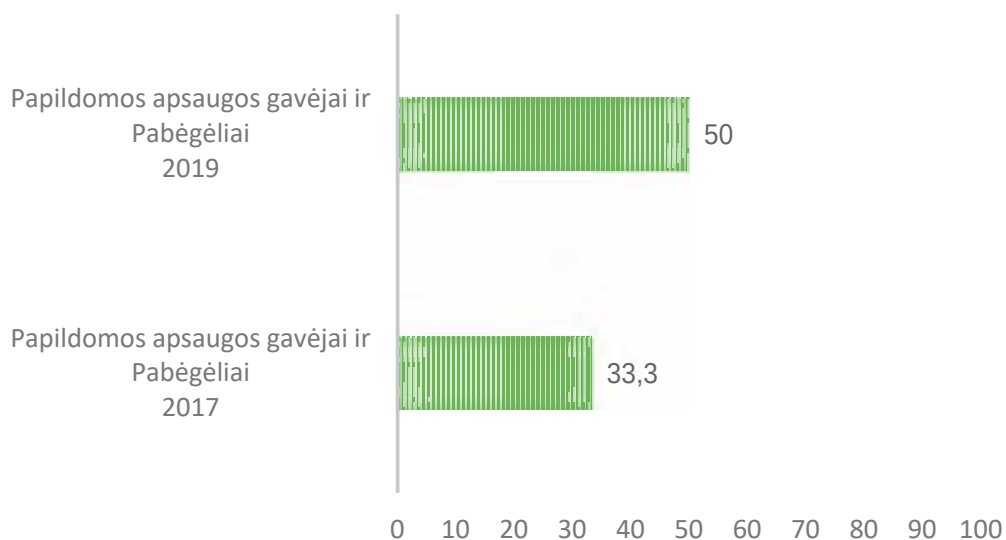
- Administracinės kliūtys norintiems gauti socialines garantijas
- Socialinių paslaugų teikėjų informavimas apie prieglobsčio gavėjų teises socialinės apsaugos sistemoje
- Prieglobsčio gavėjų informavimas apie jų teises socialinės apsaugos sistemoje ir naudojimąsi socialinės apsaugos paslaugomis

Įgyvendinimo rodikliai

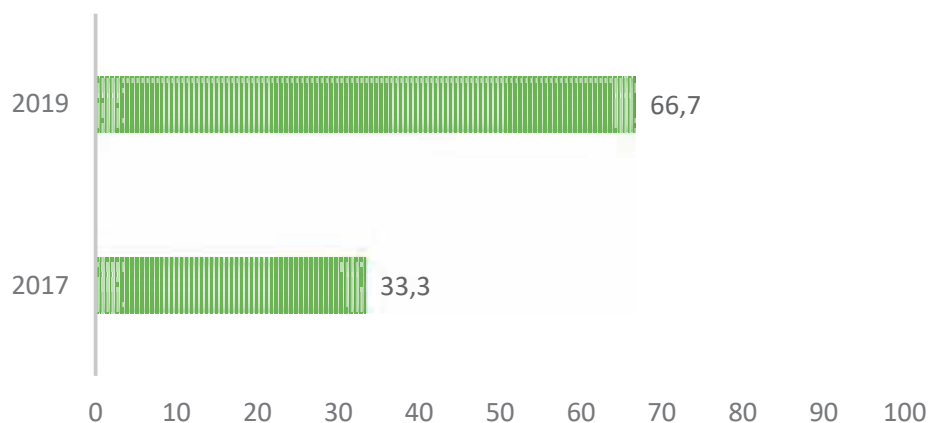
- Mechanizmai, skirti įtraukti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimams į socialinės apsaugos politiką
- Tarptautinės apsaugos gavėjų socialinės apsaugos klausimų koordinavimas su regionų ir vietos valdžios institucijomis ir / arba socialines paslaugas teikiančiomis įstaigomis
- Bendradarbiavimas skurdo mažinimo srityje su ekspertinėmis NV

Tuo tarpu politikos ir įgyvendinimo rodiklių augimui (žr. 42 pav. ir 43 pav.) įtakos turėjo „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano“ priėmimas. Visų pirma, pradinio vertinimo etape kritiškai buvo vertinama, kad socialines paslaugas teikiantys specialistai nėra informuojami apie prieglobsčio gavėjų situaciją ir kokias teises gauti socialines paslaugas jie turi. Tai iš dalies numato 3.1 Veiksmų plano priemonė, pagal kurią specialistams, dirbantiems užsieniečių integracijos ir teisėtos migracijos srityse, turėtų būti organizuojami mokymai, renginiai (ir / ar kt.), skirti gebėjimams tobulinti bei bendradarbiavimui stiprinti. Antra, kaip ir kitose srityse, vertinimui įtakos turėjo Veiksmų plane numatytos priemonės, susijusios su integracijos procesų stebėseną ir vertinimu.

42 pav. Socialinė apsauga (politikos rodikliai, vidurkis)

43 pav. Socialinės apsaugos (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

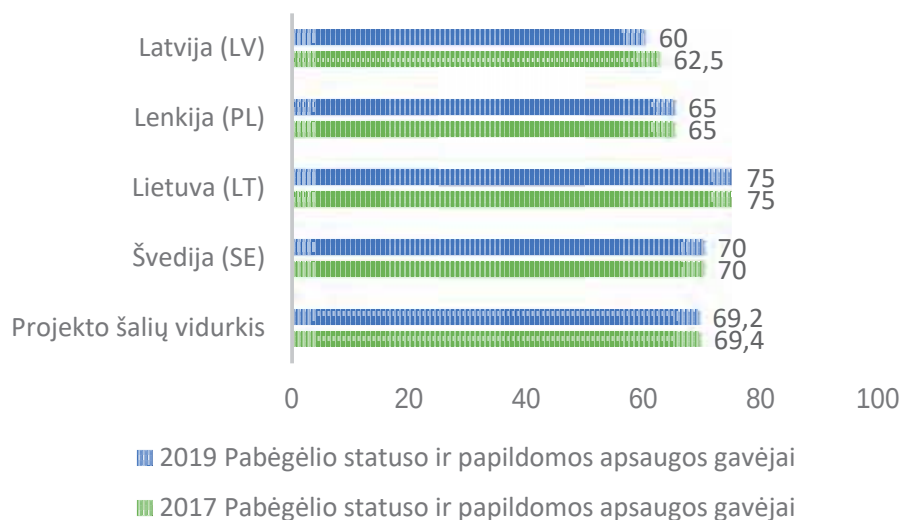
- Suvienodintos užsieniečių, turinčių pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą, teisės gauti tam tikras socialines garantijas ir paslaugas.
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekama prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimas.

Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

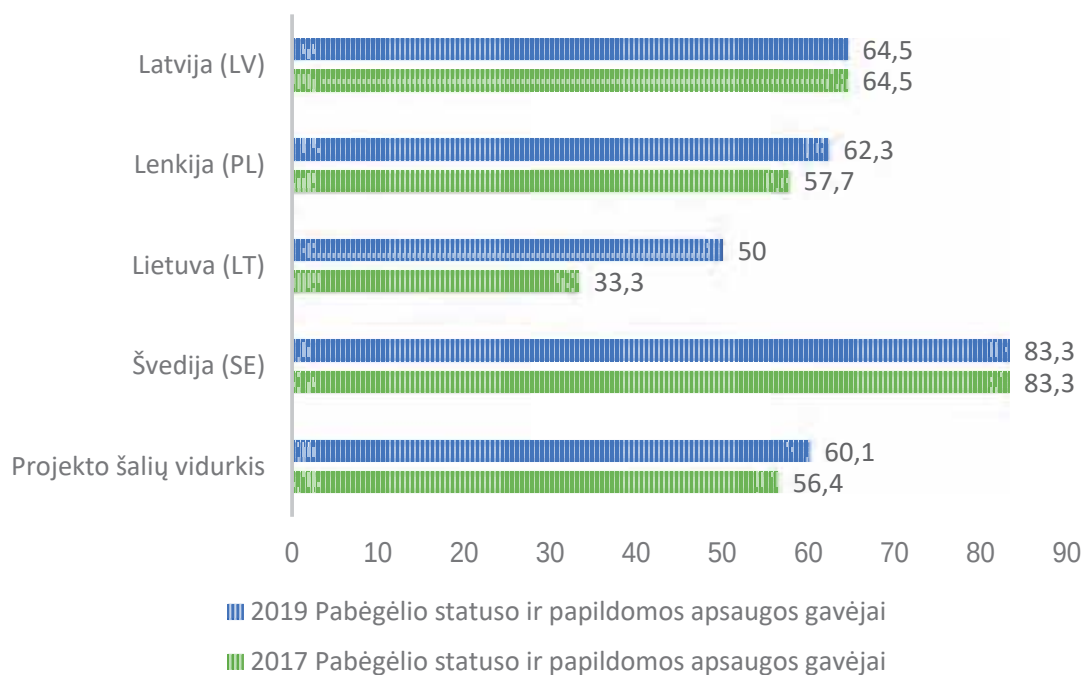
- Nėra sisteminio ir reguliaraus socialinės apsaugos srityje dirbančių asmenų informavimo apie prieglobsčio gavėjų teises ir apribojimus gauti socialines paslaugas.
- Šalyje nėra koordinuojamas regioninių ir vietos valdžios institucijų ir / arba socialinės apsaugos įstaigų bendradarbiavimas prieglobsčio gavėjų socialinės apsaugos klausimais; institucijoms neteikiama jokia materialinė ir nemateriali parama (gairės darbui su prieglobsčio gavėjais; mokymai ir pan.).

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

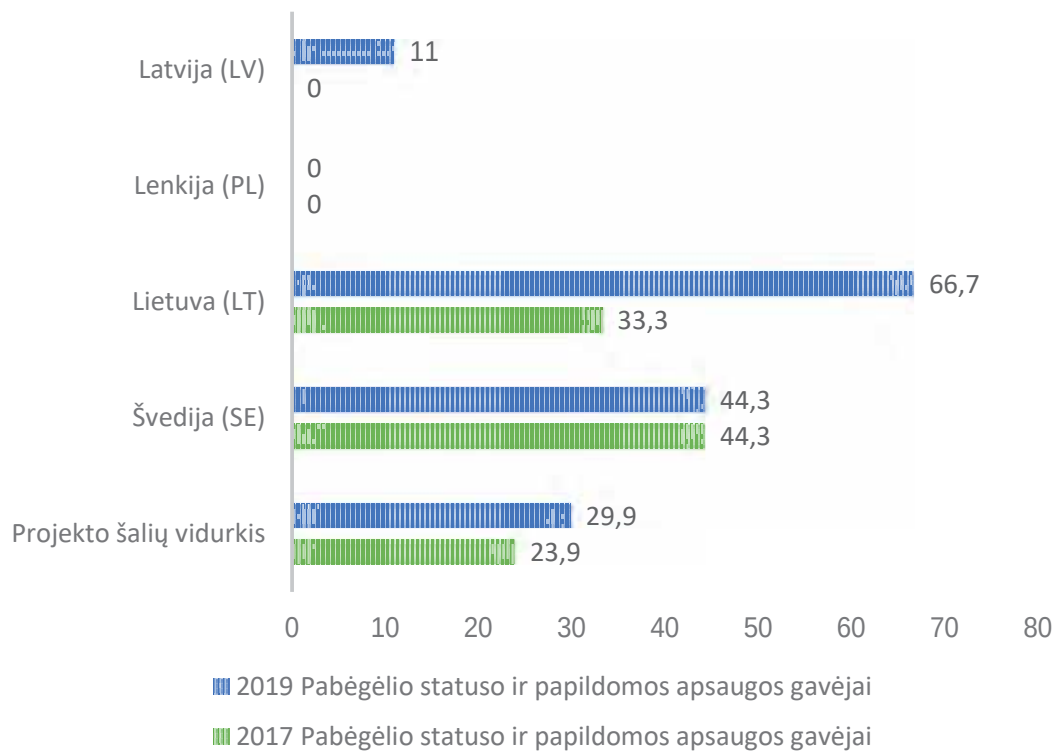
42 pav. Teisiniai rodikliai

43 pav. Politikos rodikliai

44 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Baltijos jūros šalių kontekste teisiniai ir politikos rodikliai vertinami geriau nei vidutiniškai. Teisinių rodiklių atžvilgiu Lietuva išsiskiria tuo, kad vienintelė iš šio regiono šalių suteikia vienodas teises prieglobsčio gavėjams gauti socialines paslaugas. Tačiau Lietuvos praktikų politikos rodikliai vertinami prasčiausiai, tai susiję su aplinkybe, kad šalyje nėra sisteminio ir reguliaraus socialinės apsaugos srityje dirbančių asmenų informavimo apie prieglobsčio gavėjų teises ir apribojimus gauti socialines paslaugas, be to, valstybiniu lygmeniu prieglobsčio gavėjams neteikiamos reguliarios konsultacijos socialinių paslaugų klausimais. Kaip ir kitose srityse, aukščiausių Lietuvos įgyvendinimo rodiklių vertinimą lėmė priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“.

Socialinės apsaugos prieinamumas vienodas kaip ir priimančios šalies piliečiams (su sąlygomis, kurios taikomos naujai atvykstantiems)

Teisė gauti pagrindines išmokas (socialinė parama nedarbo, ligos, negalios atvejais; šeimai ir vaikams skiriamos išmokos; senatvės pensijos)

Regioninės ir vietos valdžios institucijų ir / arba sveikatos įstaigų koordinavimas socialinės apsaugos klausimais teikiant nematerialią (pvz., gaires, mokymą) ir materialią paramą (finansavimą)

1.10. Švietimas

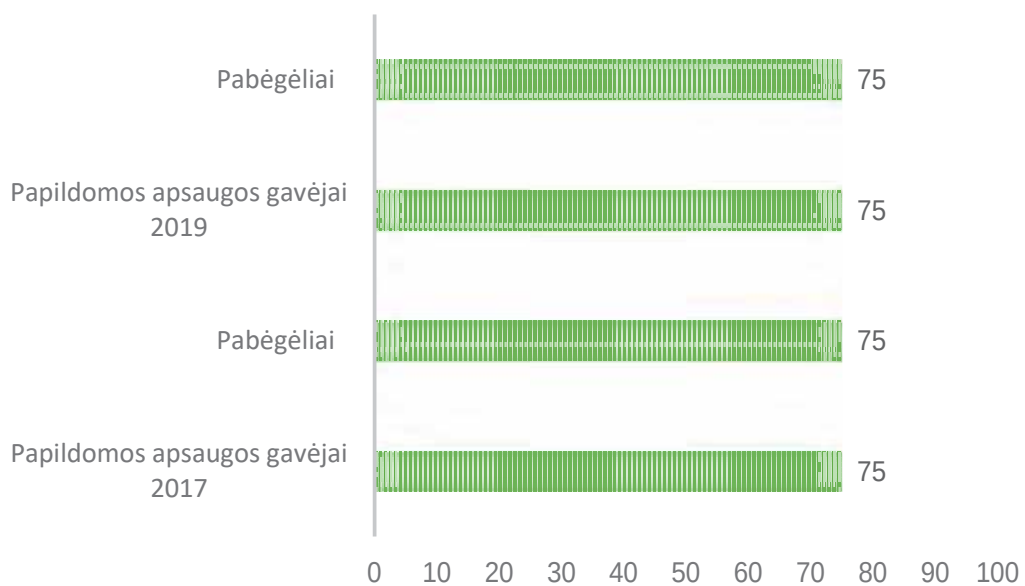
Vertinami švietimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Švietimo prieinamumas

Analizuojant teisinius prieglobsčio gavėjų švietimo rodiklius yra vertinamos prieglobsčio gavėjų teisės į švietimo paslaugas. Tiek pirmajame etape 2017 m., tiek tęstinio vertinimo metu 2019 m. švietimo teisinė sistema yra vertinama palankiai (žr. 45 pav.). Teigiamai vertinama aplinkybė, kad prieglobsčio gavėjai turi lygias galimybes gauti pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą bei dalyvauti aukštojo mokslo ir / arba profesinio mokymo programose.

45 pav. Švietimas (teisiniai rodikliai, vidurkis)

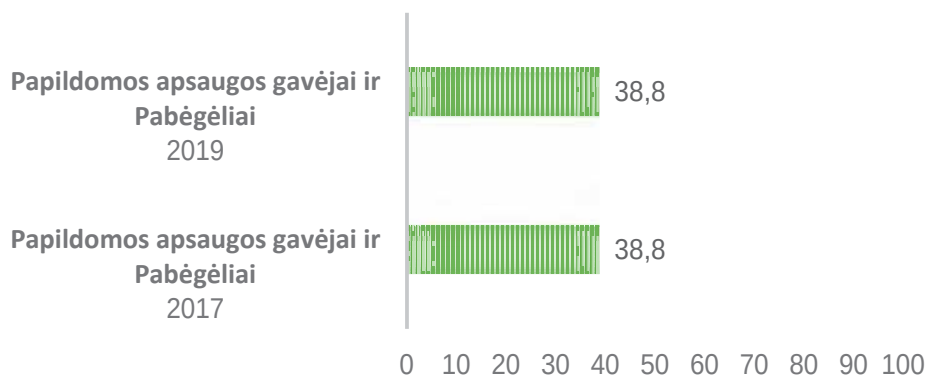
Politikos rodikliai

- Pažeidžiamų grupių švietimo prieinamumas
- Švietimo prieinamumo administracinės kliūtys
- Sąmoningumo didinimas dėl tarptautinių apsaugos gavėjų padėties švietimo srityje
- Įtraukimas į privalomojo ugdymo sistemą
- Ugdymo įstaigose teikiamos pagalbos išmokti kalbą trukmė
- Pažinimo ir kalbų programų bei tikslinių švietimo priemonių reguliarumas

Tuo tarpu švietimo sistema politikos rodiklių atžvilgiu vertinama ne taip palankiai. Šioje srityje tęstinio vertinimo laikotarpiu neįvyko jokių pokyčių, tad probleminiai aspektai, nurodyti atliekant pirminį prieglobsčio gavėjų švietimo vertinimą, išlieka. Visų pirma, prieglobsčio gavėjai nėra priskiriami pažeidžiamų asmenų grupei, kuriai turėtų būti skiriamas išskirtinis dėmesys teikiant švietimo paslaugas. Be to, šalyje nėra numatyta kurti specialias programas, skirtas nepilnamečiams prieglobsčio gavėjams šviesti. Ugdymo įstaigos nėra reguliariai informuojamos apie prieglobsčio gavėjų situaciją šalyje, o švietimo įstaigos neturi įsipareigojimų reguliariai informuoti savo darbuotojus apie prieglobsčio gavėjų teises švietimo sistemoje. Taip pat švietimo institucijose nėra organizuojamos prevencinės kampanijos, kurios padėtų kovoti su neigiamomis nuostatomis prieglobsčio gavėjų atžvilgiu. Nors „Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo apraše“²² yra numatyta, kad per pirmąjį paramos integracijai teikimo mėnesį mokyklinio amžiaus vaikams yra nustatomi įgyti mokymosi pasiekimai, o pagal juos teikiamos švietimo paslaugos, tačiau įstatymuose nėra reglamentuota, kaip priimančioji mokykla turėtų atlikti tokį pasiekimų vertinimą – valstybiniu lygiu nėra nustatyti vertinimo kriterijai; neužtikrinama, kad vertinimas būtų atliekamas su tinkamu vertimu vaikui suprantama kalba; valstybė nėra paruošusi gairių, kaip reikėtų elgtis situacijose, kai nėra dokumentų, kurie pagrįstų turimą išsilavinimą, ir kt. Švietimo politikos sistemos vertinimas išlieka vienas žemiausių palyginti su kitomis tyrime vertinamomis sritimis.

²² LR Vyriausybė (2016). Nutarimas „Dėl valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo aprašo patvirtinimo“ Nr. 998, 2016 m. spalio 5 d., galiojanti suvestinė redakcija nuo 2020 m. spalio 15 d.

46 pav. Švietimas (politikos rodikliai, vidurkis)

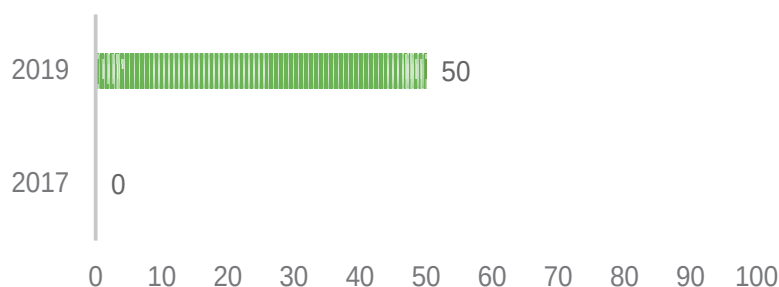

Igyvendinimo rodikliai

- Mechanizmai, skirti tarptautinės apsaugos gavėjų integracijos klausimams į švietimo politiką įtraukti
- Tarptautinę apsaugą turinčių vaikų ir jaunimo švietimo klausimų koordinavimas su vietos (regionų) švietimo institucijomis ir mokyklų tarybomis
- Bendradarbiavimas švietimo klausimais su ekspertinėmis NVO

Švietimo politikos įgyvendinimo rodiklių vertinimas pakilo nuo 0 iki 50 taškų. Kaip ir kitose srityse, tai susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano“ priemonėmis, kurios apima integracijos procesų stebėjimą ir vertinimą (12 uždavinys) bei institucijų, veikiančių prieglobsčio gavėjų integracijos srityje, bendradarbiavimo koordinavimą (3 uždavinys), taip pat švietimo įstaigų darbuotojų informavimu apie prieglobsčio gavėjų situaciją (10.1 uždavinys).

47 pav. Švietimas (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Prieglobsčio gavėjai turi lygias galimybes gauti pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą bei dalyvauti aukštojo mokslo ir / arba profesinio mokymo programose.
- Užsieniečių vaikams, nemokantiems lietuvių kalbos, yra galimybė mokytis kalbos išlyginamojoje klasėje arba išlyginamojoje mobiliojoje grupėje, kurioms paskiriamas lietuvių kalbos mokytojas, turintis valstybinės lietuvių kalbos mokymo patirtį ir gebantis bendrauti su mokiniais bent viena užsienio kalba.²³
- Priemonės, numatytos „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“, pagal kurias būtų atliekama prieglobsčio gavėjų integracijos procesų stebėseną ir vertinimas; institucijų, veikiančių prieglobsčio gavėjų integracijos srityje, bendradarbiavimo koordinavimas, taip pat švietimo įstaigų darbuotojų informavimas apie prieglobsčio gavėjų situaciją.

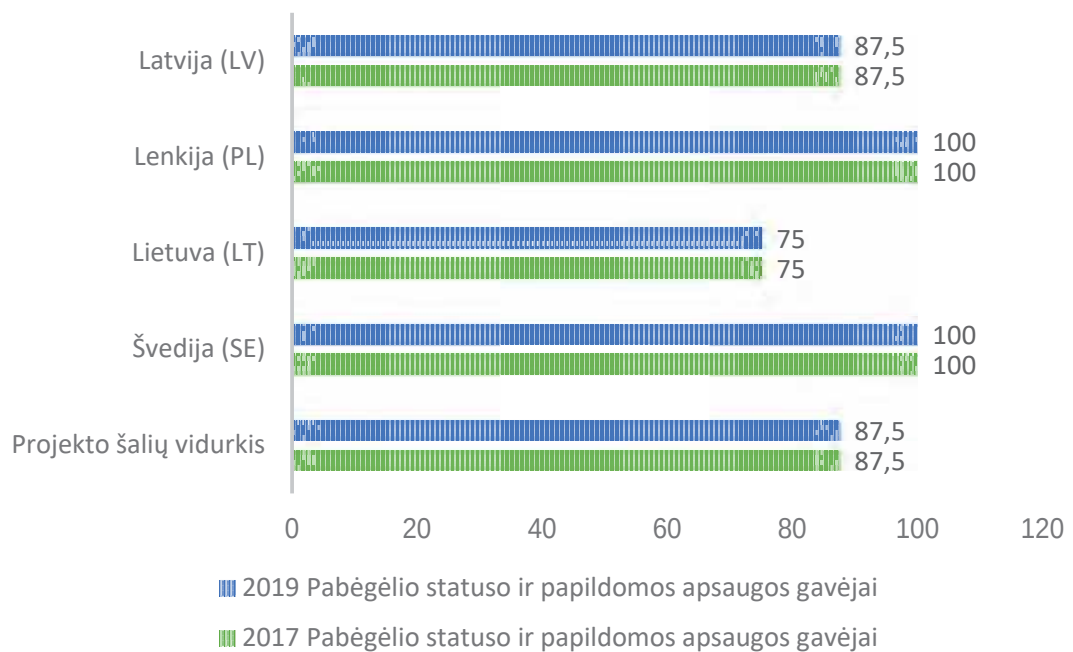
Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Šalies įstatymuose nėra reglamentuojama, kaip mokyklos, priimančios mokytis nepilnamečius prieglobsčio gavėjus, turėtų atlikti šių vaikų įgytų mokymosi pasiekimų vertinimą, pagal kurį planuojamos ir teikiamos švietimo paslaugos, – valstybiniu lygiu nėra nustatyti vertinimo kriterijai; neužtikrinama, kad vertinimas būtų atliekamas su tinkamu vertimu vaikui suprantama kalba; nėra gairių, kaip ugdymo institucija turėtų elgtis situacijose, kai nėra dokumentų, kurie pagrįstų turimą išsilavinimą, ir kt.
- Prieglobsčio gavėjai ir jų vaikai pagal nacionalinius teisės aktus nėra apibrėžiami kaip pažeidžiama grupė, kuriai būtų taikomos specifinės švietimo paslaugos.
- Šalyje nėra įgyvendinamas tarptautinę apsaugą turinčių vaikų ir jaunimo švietimo klausimų koordinavimas su vietos (regionų) švietimo institucijomis ir mokyklų tarybomis.

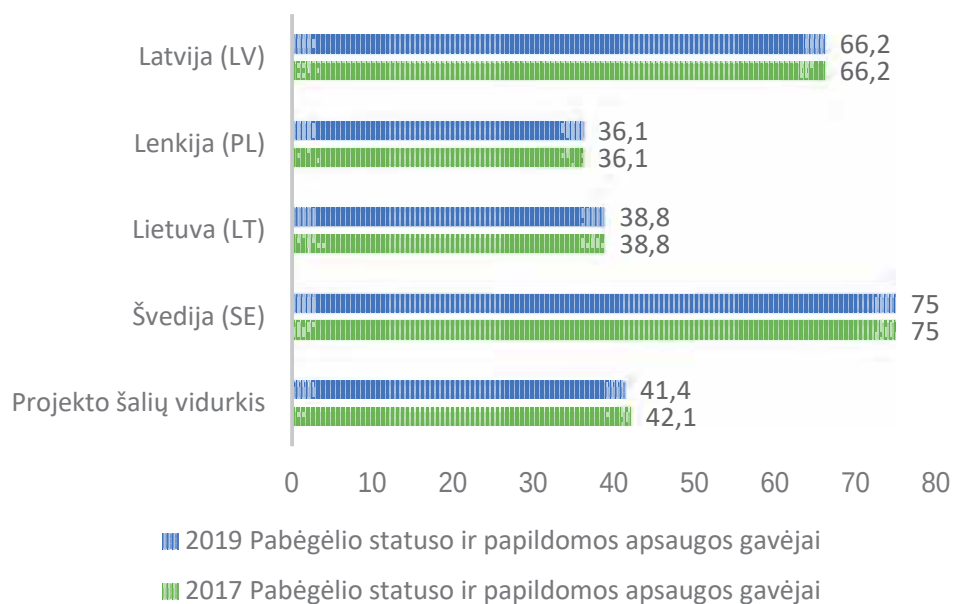
²³ LR Švietimo ir mokslo ministerija (2005). Įsakymas „[Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti LR, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimo](#)“ Nr. ISAK-1800, 2005 m. rugsėjo 1 d.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

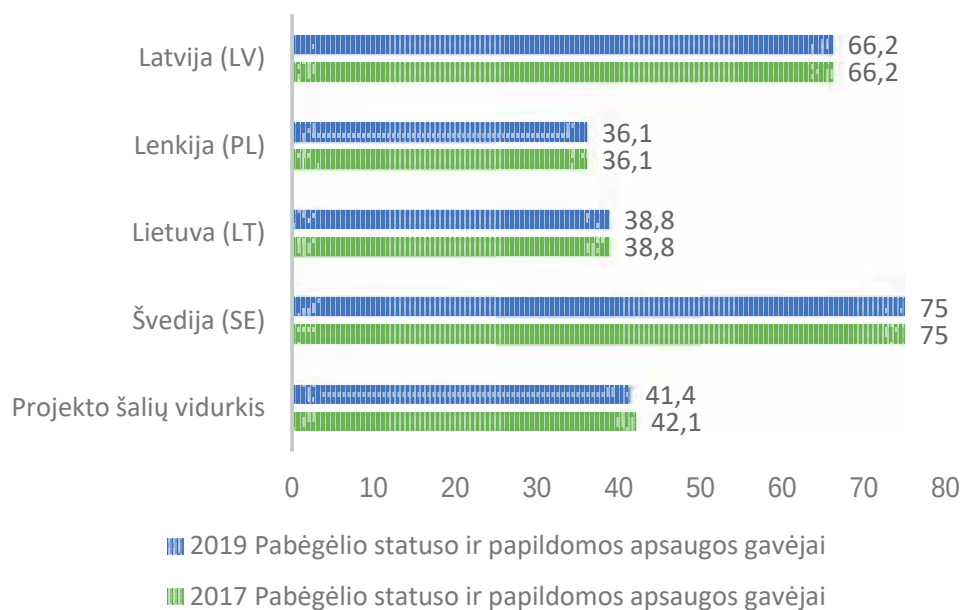
48 pav. Teisiniai rodikliai

49 pav. Politikos rodikliai

50 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Lyginant su kitomis Baltijos jūros regionui priklausančiomis šalimis, Lietuvos švietimo sistemos teisiniai rodikliai yra vertinami mažiau palankiai nei Latvijos, Lenkijos ir Švedijos. Tai lėmė aplinkybė, kad prieglobsčio gavėjams nėra prieinamas nemokamas universitetinis išsilavinimas, tokiomis pačiomis teisėmis kaip ir LR piliečiams. Lietuvos vertinimas žemiausias ir analizuojant politikos ir įgyvendinimo rodiklius. Geriausiai yra vertinamos Latvijoje ir Švedijoje įgyvendinamos su prieglobsčio gavėjų integracija į švietimo sistemą susijusios praktikos. Viena jų – šalys turi patvirtinusios nepilnamečių prieglobsčio gavėjų priėmimo į bendrojo lavinimo mokyklas sistemą, kuri numato išsamų vertinimą ir konkrečias priemones.

Lygios galimybės gauti pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą bei dalyvauti aukštojo mokslo ir / arba profesinio mokymo programose

Bendra visapusė nepilnamečių tarptautinės apsaugos gavėjų pasiekimų vertinimo sistema priimančią bendrojo ugdymo įstaigas

Vaikams yra suteikiama pagalba išmokti kalbą

1.11. Kalbos mokymas(is) ir visuomenės pažinimas / socialinis orientavimas

Vertinami kalbos mokymo(si) ir visuomenės pažinimo rodikliai

Teisiniai rodikliai

- Nemokamų lietuvių kalbos kursų prieinamumas
- Nemokamų visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų prieinamumas

Politikos rodikliai

- Lietuvių kalbos kursų kokybė
- Lietuvių kalbos kursų trukmė
- Administraciniai barjerai gaunant lietuvių kalbos kursų paslaugas
- Vertimo žodžiu ir raštu pagalbos trukmė
- Visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų trukmė
- Visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų kokybė
- Visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų organizavimas specialiųjų poreikių turinčioms grupėms
- Administraciniai barjerai gaunant visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų paslaugas

Kalbų mokymo srityje tęstinio vertinimo laikotarpiu pokyčių nepastebėta (žr. 51 pav. ir 52 pav.). Palankiau yra vertinama teisinė sistema, prasčiau –

politikos rodikliai. Vienodai vertinamos pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą turinčių asmenų kalbos mokymosi ir visuomenės pažinimo galimybės.

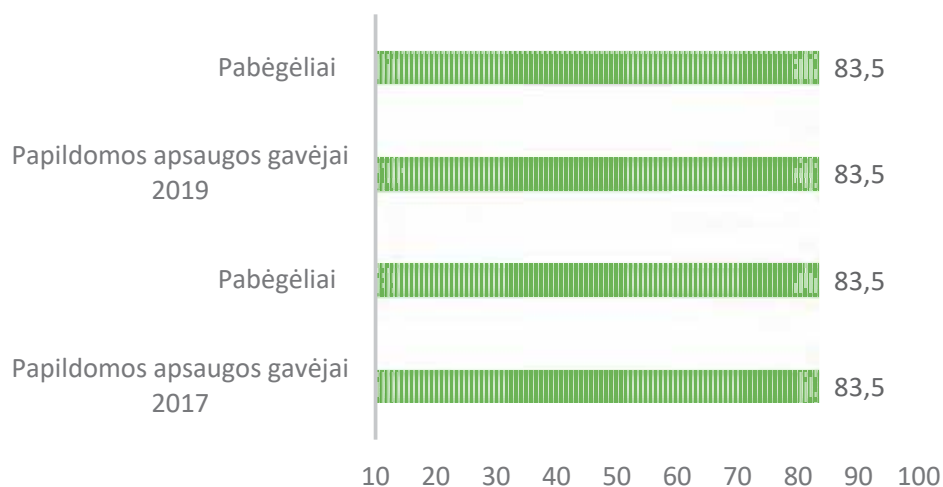
Problemiška išlieka tai, kad šalyje nėra vieningos lietuvių kalbos mokymo metodikos, lietuvių kalbos kursai nėra pritaikyti specifinėms situacijoms, su kuriomis gali susidurti prieglobsčio gavėjai, taip pat nėra atliekamas lietuvių kalbos mokymo vertinimas.

Kritiškai vertinama ir tai, kaip šalyje įgyvendinami visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursai – nėra valstybiniu lygiu patvirtintos tokio pobūdžio kursų metodikos ir jos įgyvendinimo priemonių (gairių, publikacijų ir pan.), taip pat nėra atliekamas tokių mokymų vertinimas.

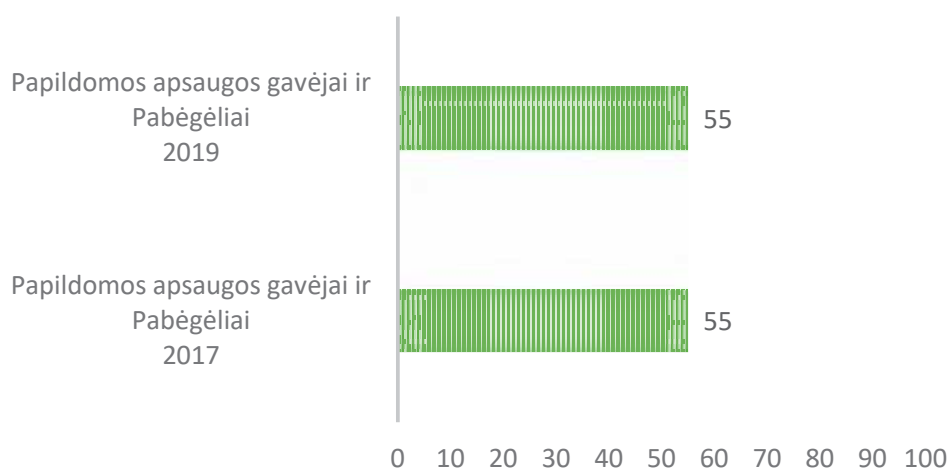
Nėra žinoma, kad lietuvių kalbos ir visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursai būtų pritaikyti specialiųjų poreikių turintiems prieglobsčio gavėjams (moterims; vienišiams tėvams; vyresnio amžiaus žmonėms; neįgaliesiems; nepilnamečiams prieglobsčio gavėjams; nukentėjusiems nuo prievartos, kankinimų ar kitų traumų; nemokantiems skaityti / rašyti ir pan.).

Teigiamai vertinti galima būtų „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ numatytas priemonės, kurios tiesiogiai yra susijusios su prieglobsčio gavėjų lietuvių kalbos žinių ugdymu (6 uždavinys) ir numato didinti lietuvių kalbos kursų valandų skaičių (6.1 priemonė), įvesti motyvacines priemones mokantis lietuvių kalbos (6.2 priemonė) bei užtikrinti lietuvių kalbos kursų prieglobsčio gavėjams tęstinumą pakeitus gyvenamąją vietą (6.3 priemonė). Vis dėlto šios priemonės įtakos tęstiniam vertinimui neturėjo.

51 pav. Kalbos mokymas(is) ir visuomenės pažinimas (teisiniai rodikliai, vidurkis)

52 pav. Kalbos mokymas(is) ir visuomenės pažinimas (politikos rodikliai, vidurkis)

Teigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Lietuvių kalbos kursai yra nemokami ir nėra susiduriama su jokiais administracinėmis kliūtimis juos lankyti.

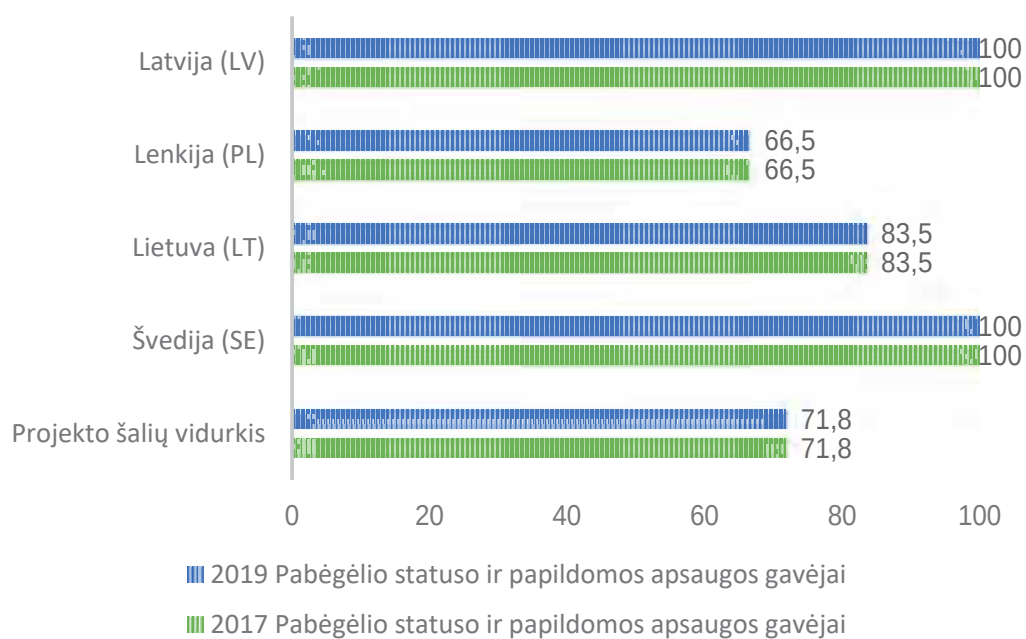
Neigiamai įvertintų rodiklių pavyzdžiai:

- Pabaigus lietuvių kalbos kursus yra privalomas valstybinės kalbos mokėjimo egzaminas.
- Šalyje nėra vieningos lietuvių kalbos mokymo ir visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo metodikos.

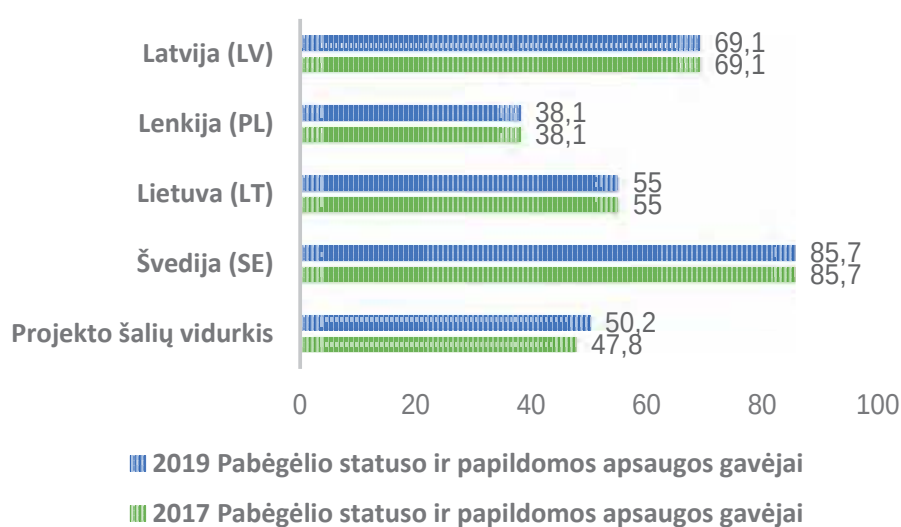
- Prieglobsčio gavėjai neturi teisės gauti vertimo žodžiu ir raštu paslaugų kreipdamiesi į valstybines institucijas ir / ar gaudami viešąsias paslaugas tol, kol įgis pakankamą valstybinės kalbos mokėjimo lygį.

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

53 av. Teisiniai rodikliai

54 pav. Politikos rodikliai

Kalbos mokymo ir visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo srities teisiniai rodikliai Baltijos jūros regiono šalyse yra vertinami geriau nei vidutiniškai. Prasčiausiai įvertinta Lenkija, kuri negarantuoja prieglobsčio gavėjams nei nemokamų valstybinės kalbos kursų, nei visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo mokymų. Nepaisant to, kad Lietuvoje mokymai yra nemokami, dėl aplinkybės, kad išklausių lietuvių kalbos kursus yra laikomas egzaminas, teisinių rodiklių vertinimas yra mažesnis nei Latvijoje ir Švedijoje. Švedijoje įgyvendinamų kalbos ugdymo ir socialinio pažinimo srities politikos rodiklių vertinimas yra aukščiausias, o tai lėmė aplinkybė, kad šalis garantuoja aukštos kokybės valstybinės kalbos kursus (pritaikytus pagal prieglobsčio gavėjų individualius poreikius; mokymai yra organizuojami pagal individualius gebėjimus tol, kol įgyjamos pakankamos žinios, be konkretaus laiko limito; taip pat šalyje įgyvendinami ir aukštos kokybės socialinio pažinimo kursai (vienintelėje iš projekto partnerių šalių). Latvijoje ir Švedijoje prieglobsčio gavėjai turi galimybes gauti vertėjo paslaugas, kreipdamiesi į valstybines institucijas ir / ar gaunant viešąsias paslaugas, be numatyto laiko limito, iki tol, kol turės pakankamai įgūdžių susikalbėti valstybine kalba.

Nemokami valstybinės kalbos kursai be tolimesnių į(si)pareigojimų (pvz., valstybinės kalbos egzamino išlaikymo)

Nemokami visuomenės pažinimo kursai be tolimesnių į(si)pareigojimų

Teisė gauti vertimo žodžiu ir raštu paslaugas kreipiantis į valstybines institucijas ir / ar gaunant viešąsias paslaugas

Aukštos kokybės visuomenės pažinimo / socialinio orientavimo kursų įgyvendinimas (standartizuota mokymų programa valstybiniu lygiu; atliekamas kokybinis kursų vertinimas; įtraukiama priimančioji visuomenė ir pan.)

1.12. Ryšių stiprinimas

Vertinami ryšių stiprinimo srities rodikliai

Politikos rodikliai

- Abipusis – priimančios visuomenės ir prieglobsčio gavėjų – supratimas
- Visuomenės sąmoningumo apie prieglobsčio gavėjų situaciją šalyje didinimas

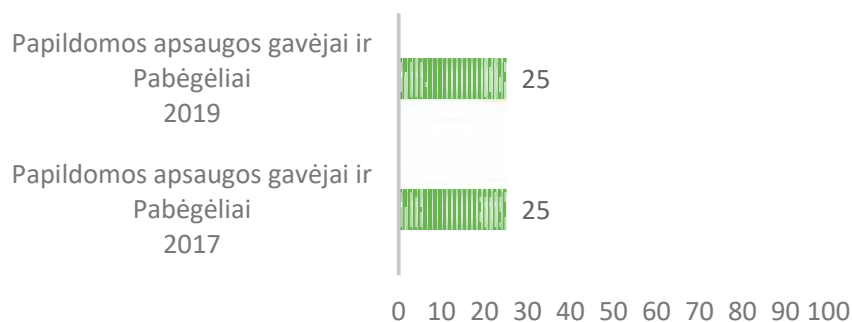
Įgyvendinimo rodikliai

- Regioninės (vietos) valdžios koordinavimas, siekiant socialinės sanglaudos
- Savanoriškų iniciatyvų skatinimas
- Prieglobsčio gavėjų pilietinio dalyvavimo skatinimas
- Prieglobsčio gavėjų įtraukimas priimant sprendimus nacionaliniu lygmeniu
- Prieglobsčio gavėjų įtraukimas priimant sprendimus vietos savivaldos lygmeniu

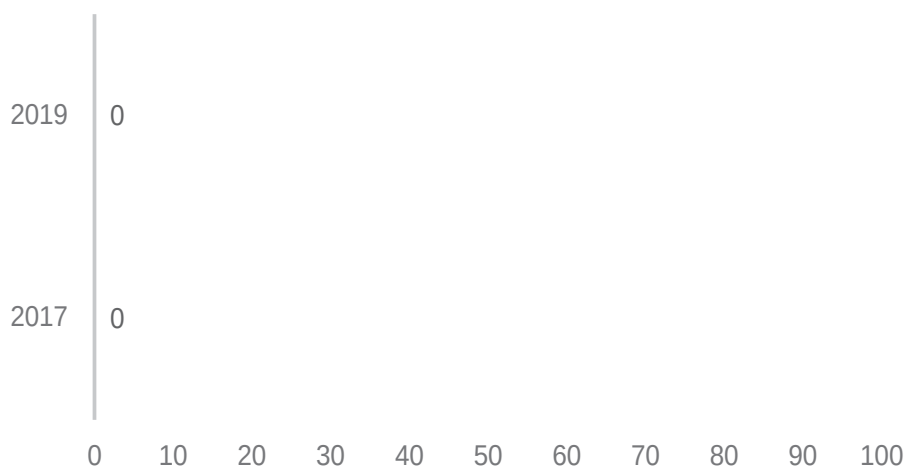
‘Ryšių stiprinimo’ srities vertinimas, lyginant su pradinio vertinimo rezultatais, taip pat nepasikeitė (žr. 55 pav. ir 56 pav.). Ši sritis yra viena silpniausiai tyrime vertinamų prieglobsčio gavėjų integracijos sričių (prasčiau vertinami tik ‘Pilietybės’ politikos rodikliai). Tai susiję su aplinkybėmis, kad Lietuvoje visuomenės informavimas apie prieglobsčio gavėjus ir jų situaciją yra paliekamas NVO ir privačioms iniciatyvoms. Šalyje nėra numatytas valstybinis finansavimas prevencinėms kampanijoms, užtikrinančioms visuomenės informuotumą ir toleranciją prieglobsčio gavėjų atžvilgiu, taip pat nėra užtikrinamas tokių iniciatyvų tęstinumas. Be to, trūksta iniciatyvų skatinant

pilietinį prieglobsčio gavėjų dalyvavimą diskutuojant ir priimant sprendimus, aktualius savivaldybės, kurioje gyvenama, seniūnaitijos ar (mokyklos, namo) bendruomenės bei apskritai visiems šalies gyventojams.

55 pav. Ryšių stiprinimas (politikos rodikliai, vidurkis)

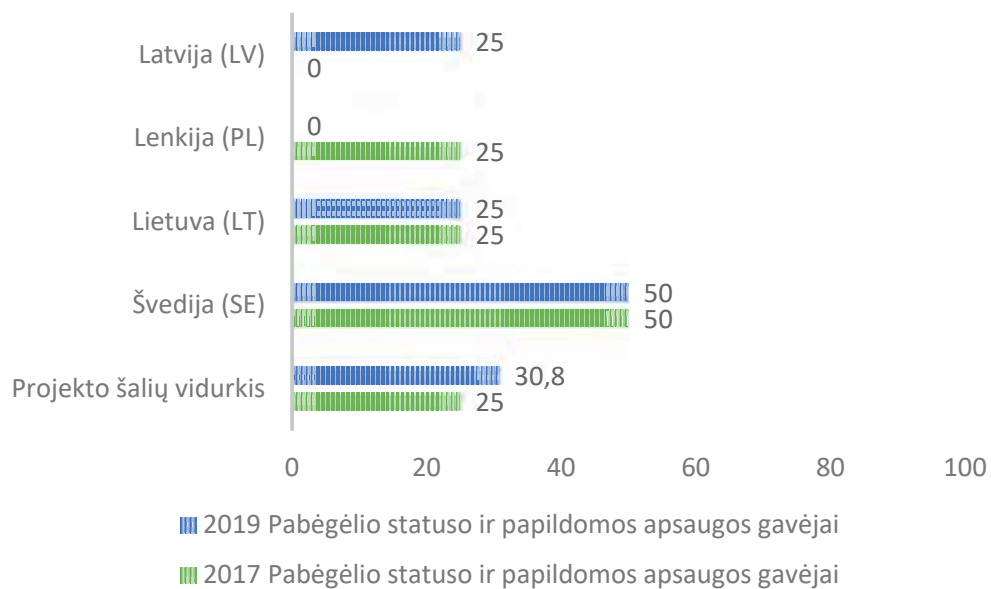

56 pav. Ryšių stiprinimas (įgyvendinimo rodikliai, vidurkis)

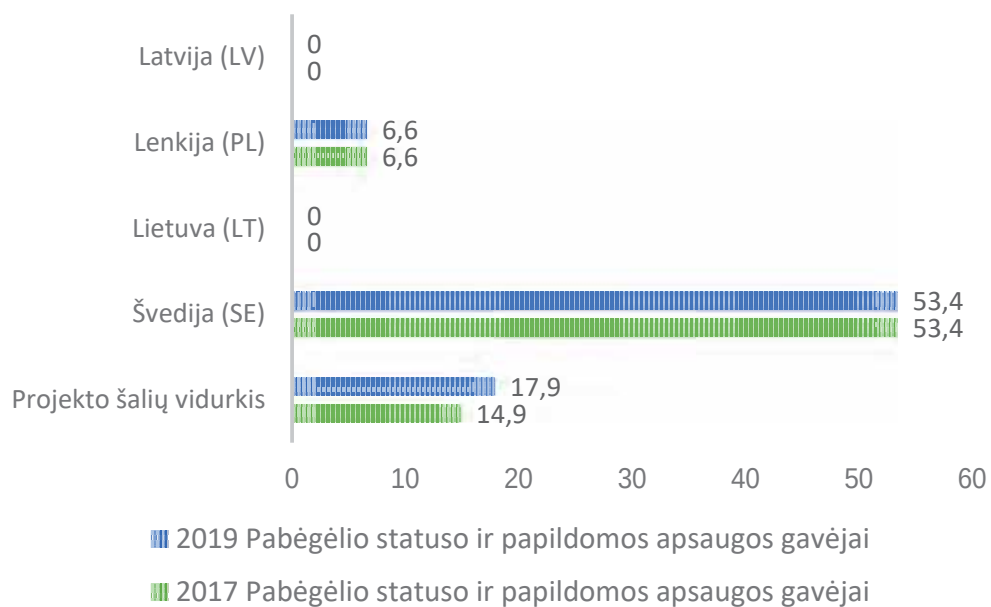

KITŲ ŠALIŲ PATIRTYS

57 pav. Politikos rodikliai

58 pav. Įgyvendinimo rodikliai

Baltijos jūros regiono šalyse tik Švedija yra priėmusi nacionalinę prieglobsčio gavėjų integracijos strategiją, kurioje aiškiai įvardytas priimančiosios visuomenės vaidmuo ir tai, kad iš jos tikimasi aktyvaus įsitraukimo, siekiant sėkmingos prieglobsčio gavėjų integracijos. Be to, Švedija remia prieglobsčio gavėjų įsitraukimą į pilietines iniciatyvas, tiesiogiai juos skatindama, taip pat teikdama paramą organizacijoms, galinčioms pasiekti prieglobsčio gavėjus.

Priimta prieglobsčio gavėjų integracijos strategija, kuri skatina ir / ar įpareigoja priimančios visuomenės narius būti atvirus prieglobsčio gavėjų įsiliejimui į visuomenę

Parama siekiant įtraukti prieglobsčio gavėjus į pilietines iniciatyvas

Nacionalinė strategija įpareigoja regioninės (vietos) valdžios institucijas įtraukti prieglobsčio gavėjus į konsultacijas bendruomenei aktualiais klausimais

IŠVADOS

Šioje ataskaitoje pristatyti projekto „Nacionalinio integracijos vertinimo mechanizmo“ (*National Integration Evaluation Mechanism* – NIEM) integracijos politikos pokyčiai, įvykę 2017 m. birželio–2019 m. balandžio mėn. laikotarpiu.

NIEM pradinio ir tęstinio vertinimo rezultatai atskleidžia, kad Lietuva turi tinkamą ir pakankamai gerą teisinę prieglobsčio gavėjų integracijos bazę, tačiau vis dar susiduria su sunkumais įgyvendindama integracijos politiką; daugiausiai iššūkių kyla įgyvendinant strateginius (ilgalaikės) prieglobsčio gavėjų integracijos tikslus. Nors ir nežymiai, bet papildomą apsaugą šalyje turintys asmenys vis dar išlieka labiau pažeidžiamoje padėtyje nei pabėgėlio statusą gavę asmenys.

Prieglobsčio gavėjų integracijos teisinės bazės reguliavimas Lietuvoje yra vertinamas palankiai pabėgėlio statusą turinčių asmenų atžvilgiu (81 taškas iš 100) ir kiek mažiau – papildomą apsaugą turinčių asmenų atžvilgiu (74.7 iš 100). Apžvelgiant naujausio vertinimo teisinius rodiklius, matyti, kad geriausiai vertinamos pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą turinčių asmenų teisės sveikatos priežiūros ir profesinio ugdymo srityse (100 taškų iš 100); prasčiausiai – pilietybės įgijimo (30 iš 100), o papildomą apsaugą turinčių asmenų – pilietybės įgijimo ir leidimo gyventi išdavimo srityse (50 iš 100). (žr. 1 pav., 6 p.).

Šalyje įgyvendinamos politinės priemonės ir priimti susitarimai, reikalingi kaip parama prieglobsčio gavėjų integracijos procesams įvairiose srityse (politikos rodikliai), yra vertinami vidutiniškai (pabėgėlio statusas – 65 iš 100; papildoma apsauga – 59.5 iš 100). Aukščiausi politikos rodikliai fiksuojami leidimo gyventi išdavimo (pabėgėlio statusas 100 iš 100; papildomos apsaugos gavėjai – 83.5 iš 100) ir šeimos susijungimo srityse (pabėgėlio statusas ir papildoma apsauga – 75 iš 100). Tuo tarpu prasčiausiai vertinamos pilietybės (20 iš 100), ryšių stiprinimo (25 iš 100), švietimo (38.8 iš 100) ir profesinio ugdymo (40 iš 100) srityse įgyvendinamos politinės priemonės.

Daugiausiai trūkumų, kaip ir praėjusio vertinimo laikotarpiu, pastebima analizuojant strateginius (ilgalaikės) prieglobsčio gavėjų integracijos tikslus. Įgyvendinimo rodikliai vertinami kaip vidutiniai (51 iš 100), tačiau reikia paminėti, kad būtent šioje srityje įvyko didžiausias pokytis, lyginant su praėjusio etapo vertinimu.

Teigiami tęstinio vertinimo pokyčiai labiausiai yra susiję su „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plane“ (toliau – Veiksmų

planas) numatytomis priemonėmis, todėl labai svarbu užtikrinti praktinį Veiksmų plano įgyvendinimą ir jame numatytų priemonių tęstinumą, ypač orientuojantis į ilgalaikės integracijos priemones bei tinkamą finansavimą šioms priemonėms įgyvendinti. Taip pat aktualu atlikti šio Veiksmų plano priemonių ir bendrą prieglobsčio gavėjų integracijos politikos, įgyvendinimo nuolatinę stebėseną bei vertinimą.

REKOMENDACIJOS

1. Užtikrinti „Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano“ praktinį įgyvendinimą ir jame numatytų priemonių tęstinumą, ypač orientuojantis į ilgalaikės integracijos priemones. 2018–2020 m. Veiksmų planui įgyvendinti valstybės biudžeto lėšos sudarė tik nedidelę dalį numatyto finansavimo, o pagrindiniai asignavimai buvo numatyti iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF) lėšų. Tad praktinis prieglobsčio gavėjų integracijos įgyvendinimas išlieka fragmentiškas, o dėl įvairių integracijos priemonių, įgyvendinimų kaip projektai, negali būti užtikrintas jų tęstinumas.
2. Įgyvendinti nuolatinę prieglobsčio gavėjų integracijos politikos ir jos įgyvendinimo stebėseną bei vertinimą.
3. Įgyvendinti visuomenės informavimo kampanijas, skirtas tolerancijai skatinti ir mažinti neigiamas nuostatas prieglobsčio gavėjų atžvilgiu. Siekiant didinti toleranciją prieglobsčio gavėjų atžvilgiu taip pat svarbu skatinti bendruomenių, savivaldos ir pačių prieglobsčio gavėjų iniciatyvas, kad prieglobsčio gavėjai galėtų tiesiogiai dalyvauti diskutuojant ir priimant vietos bendruomenei (ir joje gyvenantiems prieglobsčio gavėjams) svarbius sprendimus.
4. Teikti informaciją socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, užimtumo, švietimo ir kitose srityse dirbantiems asmenims apie prieglobsčio gavėjų situaciją šalyje ir jų teises, ypatingą dėmesį atkreipiant į pažeidžiamų asmenų grupei (moterys, vieniši tėvai, vyresnio amžiaus asmenys ir kt.) priklausančių prieglobsčio gavėjų padėtį bei formuojant teikiamas paslaugas pagal šių asmenų poreikius.
5. Koordinuoti, kad prieglobsčio gavėjai būtų apgyvendinti savivaldybėse, kuriose yra geresnės integracijos perspektyvos, atsižvelgiant į būsto prieinamumą, užimtumo galimybes, infrastruktūrą (darželiai, mokyklos, socialinių paslaugų prieinamumas) ir pan.
6. Inicijuoti paramą prieglobsčio gavėjams norintiems užsiimti verslu (pvz., kuriant verslo planus, teikiant finansinę / logistinę paramą ir pan.).
7. Numatyti priemones, kuriomis būtų vertinama ne tik prieglobsčio gavėjų turima profesinė kvalifikacija, bet ir jų turimi profesiniai įgūdžiai.
8. Numatyti priemones, kurios skatintų prieglobsčio gavėjus dalyvauti profesinio ir su užimtumu susijusiuose mokymuose (pvz., stipendijų teikimas, profesinio orientavimo kampanijos ir pan.).
9. „Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo apraše“ yra numatyta, kad per pirmąją paramos integracijai teikimo mėnesį

mokyklinio amžiaus vaikams yra nustatomi įgyti mokymosi pasiekimai, o pagal juos teikiamos švietimo paslaugos, tačiau įstatymuose nėra reglamentuota, kaip priimančioji mokykla turėtų atlikti tokį pasiekimų vertinimą – valstybiniu lygiu nėra nustatyti vertinimo kriterijai; neužtikrinama, kad vertinimas būtų atliekamas su tinkamu vertimu vaikui suprantama kalba; nėra gairių, kaip ugdymo institucija turėtų elgtis situacijose, kai nėra dokumentų, kurie pagrįstų turimą išsilavinimą ir kt.

10. Inicijuoti vieningos lietuvių kalbos mokymo metodikos kūrimą, lietuvių kalbos kursus labiau pritaikyti specifinėms situacijoms, su kuriomis gali susidurti prieglobsčio gavėjai, taip atlikti lietuvių kalbos kursų prieglobsčio gavėjams kokybės vertinimą.
11. Inicijuoti valstybiniu lygiu patvirtintus visuomenės pažinimo kursus, jų metodikos ir jos įgyvendinimo priemonių parengimą, taip pat atlikti tokių mokymų kokybės vertinimą.

ŠALTINIAI

1. LR Seimas (2017). „LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatymas" Nr. XIII-961, 2017 m. gruodžio 21 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2af334f0e71911e7b4d1bdd5f1a9ff0e>.
2. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2018). LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“, 2018 m. gruodžio 21 d. Nr. A1-755. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/31d148100a1911e98a758703636ea610?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=e27a4cd7-4ffa-4784-ba08-210980bd79ec&fbclid=IwAR1NSNs7gcW7ecN2juis0SaYJhRKQIDcpdIIRCs-dBa6lfjPUbcFyjqCcn0>.
3. LR Švietimo ir mokslo ministerija (2005). Įsakymas „Dėl užsieniečių ir LR piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti LR, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimo" Nr. ISAK-1800, 2005 m. rugsėjo 1 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-9dzqnu8gj&documentId=TAIS.261598&category=TAD>
4. LR Vyriausybė (2016). Nutarimas „Dėl valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo aprašo patvirtinimo" Nr. 998, 2016 m. spalio 5 d., galiojanti suvestinė redakcija nuo 2020 m. spalio 15 d.
5. LR Vyriausybė (2015). Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 22 d. nutarimo Nr. 628 „Dėl užsieniečių perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“ pakeitimo“, 2019 m. spalio 23 d. Nr. 1058. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/86b27840f6fe11e99681cd81dcdca52c>.
6. Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius. Prieglobstis Lietuvoje 2015, 2016, 2017 ir 2018 metais. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/lt/statistika/prieglobscio-skyriaus-statistika/statistika-1>; Migracijos departamento Prieglobsčio skyrius (2019). Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus 2019 m. Prieiga per internetą: <http://migracija.lrv.lt/uploads/migracija/documents/files/Statistika/Prieglobstis/Statistika%202016-2018/2019/2019%20METIN%C4%96.pdf>.

7. Wolffhardt, A., Conte, C. and Huddleston, Th. (2020). The European benchmark for refugee integration: a comparative analysis of the National Integration Evaluation Mechanism in 14 EU countries. Evaluation 1: Comprehensive report. Prieiga per internetą: <http://www.forintegration.eu/pl/pub>.

National Integration Evaluation Mechanism (NIEM)

Project co-financed from the Asylum, Migration and Integration Fund

EUROPEAN UNION
Asylum, Migration
and Integration Fund

Safe harbour

Project co-financed from the National Programme
of the Asylum, Migration and Integration Fund

The content of this publication does not reflect the official opinion of the European Commission and Polish Ministry of Interior and Administration.

Responsibility for the information and views expressed in the publication lies entirely with the Diversity Development Group.

Copyright by Diversity Development Group, 2020